

Els arxius històrics diocesans catalans

Jordi Vilamala Salvans

Introducció

Aquest article té com a origen el treball de mestratge¹ presentat a la Va edició del Mestratge d'Arxivística organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Associació d'Arxivers de Catalunya en el trienni 2000-2003 sota el títol "Arxivística (Gestió dels documents i dels arxius)". Evidentment, en un article no es pot reproduir un treball i, d'altra banda, tampoc és aquesta la intenció. Per tant, el que es pretén en aquest escrit és, aprofitant els coneixements que ha aportat la realització del treball acadèmic, fer una reflexió sobre l'estat del que s'anomenen els arxius històrics diocesans.

Val a dir, que l'epígraf "històrics" ha estat motiu d'anàlisi abans de la inclusió en el títol i en el lèxic del present article. Si s'ha decidit, doncs, incloure el mot "històric" és per la vigència que té aquesta paraula en la legislació eclesiàstica específica², l'ús quotidià amb què les institucions eclesiàstiques utilitzen aquest qualificatiu per diferenciar els arxius administratius dels que ja no són actius, i per la tradició, si se'm permet, històrica que aquest mot ha tingut dins de l'arxivística eclesiàstica. Així, doncs, cal entendre el qualificatiu "històric" del títol i del lèxic utilitzat en l'article com a qualificatiu funcional de les institucions diocesanes i no com a divisió arxivística pròpiament. A més, si l'utilitzem és per especificar que l'article se centra, inicialment, en el que la institució considera com a "arxiu històric" i no en aquells documents administratius que, amb els anys, acabaran formant part de "l'arxiu històric".

Aclarit aquest concepte inicial, l'article s'ha estructurat en tres apartats que han de permetre conèixer la institució que genera el fons i la legislació que l'afecta, l'estat actual dels fons diocesans de Catalunya i la proposta d'introducció d'un sistema de gestió de la documentació diocesana que contempli el tractament de la documentació des que es genera i no un tractament a posteriori de la mateixa.

1. Terminologia i organització de les diòcesis

1.1. Terminologia

Abans de parlar de l'organització de les diòcesis catalanes, cal aclarir els termes "diòcesi", "bisbe" i "arxiu diocesà" i què entenem per "diòcesis catalanes". Així, doncs, la "diòcesi" és una divisió territorial de l'Església encapçalada per un bisbe. L'erecció, la modificació i la supressió d'aquesta divisió territorial és competència exclusiva de la Santa Seu, per tal com és més que un simple districte administratiu, perquè cada diòcesi, en el seu territori, representa l'Església universal. Les diòcesis estan agrupades en determinades circumscripcions que es denominen províncies eclesiàstiques i al capdavant d'aquestes hi ha un metropolità o arquebisbe. A les diòcesis catalanes, el metropolità és l'arquebisbe de Tarragona, amb l'excepció de Barcelona des de 1964³. Les diòcesis acostumen a prendre el nom de la ciutat on hi ha ubicada la seu episcopal⁴.

Pel que fa al terme "bisbe", la seva figura és hereva dels apòstols. El bisbe governa una diòcesi amb plena potestat pel fet de ser bisbe, però en comunió amb la resta de bisbes de l'Església, encara que el nomenament el faci el papa de Roma. Hi ha diferents tipus de bisbes (diocesans, auxiliars, coadjutors i titulars), però en aquest article ens referim als bisbes diocesans, és a dir, a aquells que tenen plena potestat en una diòcesi. Aquesta figura ha anat evolucionant al llarg dels segles, especialment pel que fa al sistema d'elecció i a la relació amb el papat, el poder civil i els feligresos, bé que les seves atribucions han estat sempre similars: conferir ordes i ensenyar i governar la diòcesi tant pel que fa als aspectes espirituals com temporals. L'acció de govern de la diòcesi i els procediments que hi van associats, el que en arxivística es coneix com a exercici de les activitats, generen la documentació que forma l'arxiu diocesà⁵.

Per "arxiu diocesà" entenem tant aquell espai destinat a la conservació, de manera ordenada, dels documents produïts pel bisbe i l'administració diocesana en l'exercici de les seves activitats, com el seu contingut⁶. Les diòcesis catalanes acostumen a disposar de tres espais per a la conservació dels documents: l'arxiu administratiu o de la cúria, on hi ha la documentació més recent, tot i que aquesta premissa no sempre es compleix; l'arxiu històric diocesà, on es guarda la documentació considerada històrica, i l'arxiu secret, al qual només té accés el bisbe. De tota manera, la qüestió és més complexa quan, a més de la documentació produïda pel bisbe i l'administració diocesana en l'exercici de les seves activitats, a l'arxiu històric diocesà també es conserven fons d'altres institucions de la diòcesi, com ho poden ser els de les parròquies, els convents, els monestirs, etc., i fins i tot fons particulars, institucionals

i d'empreses, etc., dipositats, cedits, donats, venuts... a l'administració diocesana o, moltes vegades, directament al centre d'arxiu. Per aquest motiu cal diferenciar entre la política global de les diòcesis pel que fa a la gestió del conjunt de fons que custodien a l'arxiu anomenat històric –tant des del punt de vista de la producció com de l'arxivament– i la política específica per a l'ordenació del que, *strictu sensu*, és el fons diocesà.

Per acabar les definicions terminològiques, el Codi de dret canònic no fa cap definició específica de les diòcesis catalanes ni de cap altre país, però sí que determina com cal organitzar el conjunt de bisbats o províncies eclesiàstiques. Bàsicament, el codi especifica que per facilitar l'acció pastoral i les relacions entre els bisbes diocesans, cal que les diòcesis s'organitzin en províncies circumscrites a un territori determinat i que, per norma general, no hi hagi diòcesis exemptes; determina qui té l'autoritat en aquestes províncies i que la província eclesiàstica, en virtut del dret, frueix de personalitat jurídica⁷.

Originàriament, l'organització diocesana dels territoris catalans va seguir la de les ciutats romanes. El bisbat més antic que coneixem és el de Tarragona (259), seguit per Barcelona (347), Girona (400), Lleida (419), Egara (450), Empúries, Tortosa i Vic (516) i Urgell (527), totes sota la dependència de Tarragona. El bisbat rossellonès d'Elna depenia de la seu metropolitana de Narbona i els de Menorca (417), Mallorca (484) i València (*circa* 527-547), de la Tarraconense, però sembla que ja al segle VI van passar a la Cartaginense. La invasió musulmana (711-715) va ensorrar l'organització eclesiàstica catalana, potser amb l'excepció d'Urgell.

La reorganització de les diòcesis, sota els francs, va començar a Urgell i Girona (795) i va seguir a Barcelona (801); algunes diòcesis no es van refer –Empúries i Egara (Terrassa). En qualsevol cas, les diòcesis restaurades estaven sotmeses a Narbona, ja que la metròpolis de Tarragona no es va restablir, de dret, fins al 1091 i, de fet, fins al 1118. Menorca i Mallorca van ser preteses al segle IX pel bisbe de Girona, pretensió que no va prosperar, i el 1058 els clergues de l'illa van passar a dependre de la diòcesi de Barcelona; el 1287, Menorca va perdre el bisbat i va ser integrada dins del de Mallorca, que des del 1229 depenia directament de la Santa Seu, fins que el 1492 va passar a dependre de València.

La demarcació de les diòcesis restaurades va ser adaptada als límits bàsics dels nous comtats, ampliat amb els territoris de nova conquesta. Un cop es van reconquerir Tortosa (1148) i Lleida (1149), van ser incloses a la metròpolis de Tarragona, a la qual es va unir València (1238) fins al 1492, quan es va formar la província eclesiàstica de València. El 1593 es va crear la diòcesi de Solsona i, des del 1564, Elna va passar a dependre de Tarragona. El bisbat d'Elna, el 1602, va canviar la seu a Perpinyà, i el 1678 va tornar a passar a la província eclesiàstica de Narbona. També el 1563 es va crear el bisbat d'Oriola i, el 1577, el de Sogorb, que formava part del d'Albarrasí; tant Oriola com Sogorb depe-

nien del bisbat de Cartagena. Finalment, el 1782 es va crear el bisbat d'Eivissa, que depenia de Tarragona fins al 1851, en què va ser integrat al bisbat de València.

Actualment les diòcesis catalanes són els arquebisbats de Tarragona i Barcelona, i els bisbats de Girona, Lleida, Solsona, Tortosa, Urgell i Vic. Per la divisió administrativa vigent, l'arquebisbat de Tarragona és la metròpolis de les diòcesis catalanes, amb l'excepció de l'arquebisbat de Barcelona, que el 1964 va ser erigit arquebisbat, sense bisbats sufraganis⁸ i directament subjecte a la Seu Apostòlica. D'aquesta manera es va trencar la unitat pastoral administrativa de les diòcesis catalanes. Malgrat això, en aquest article no considerem la darrera divisió administrativa del bisbat de Barcelona i, tot i que per raons històriques s'hi podrien considerar, no entenem com a diòcesis catalanes el bisbat d'Elna-Perpinyà, a la Catalunya Nord, ni tampoc els de València, Mallorca, Menorca, Eivissa, Sogorb-Castelló de la Plana i Oriola-Alacant.

1.2. L'organització de les diòcesis

Les diòcesis, pel Codi de Dret Canònic, estan dotades d'una estructura administrativa i organitzativa que sota la direcció del prelat administra els afers pastorals, de govern i de justícia del bisbat. Els components bàsics són la cúria diocesana, els organismes i les delegacions diocesans i els vicariats i els rectors de parròquies.

El Codi de Dret Canònic de 1917 concebia la cúria diocesana i, de fet, tota l'administració diocesana, com a organització multipersonal on cada persona tenia funcions específiques i determinades.

A més de la cúria diocesana, estructura bàsica per a l'administració episcopal, que genera la gran majoria de documents que es custodien als arxius diocesans, el bisbat té altres organismes i estructures. D'una banda, el Codi de Dret Canònic de 1917 contemplava el capítol de canonges –o els consultors diocesans en cas que no hi hagués capítol de canonges–, especialment rellevant quan la seu diocesana era vacant⁹. A més del capítol, també hi havia els arxiprests i els responsables de les parròquies i l'administració parroquial (rector, vicari, capellà...).

D'aquesta manera, seguint l'estructura que marcava el Codi de Dret Canònic de 1917, ens trobem amb unes diòcesis dirigides pels bisbes amb l'ajuda de les persones responsables dels organismes administratius. D'una banda, la Cúria diocesana, dividida en dos grans blocs: l'administratiu i de govern i el de justícia. Del primer, dependent del vicari general, cal tenir en compte la figura de l'ecònom, encarregat dels comptes del bisbat. El responsable del segon era l'oficial. Dins d'aquesta cúria també cal tenir presents el canceller-secretari i els consultors i els examinadors sinodals. A banda de la cúria, cal comptar amb el capítol de canonges, amb atribucions de consell permanent que feia de contrapès al poder episcopal. Finalment, aquesta estructura es repetia a

petita escala en els arxiprestats (divisió territorial del bisbat encapçalada o presidida per l'arxiprest) i en les parròquies. Tots aquests organismes generaven documentació en l'exercici de les seves activitats. La documentació capitular es guardava a l'arxiu del capítol, la dels arxiprestats i les parròquies, a les parròquies cap d'arxiprestat i a les parròquies. De tota manera, al centre de l'organigrama hi havia la cúria diocesana, que és qui resolva els conflictes, els dubtes i la gestió natural de l'administració episcopal. Per això, el gruix de la documentació que es custòdia als arxius diocesans és la produïda per la Cúria diocesana en les relacions pastorals, administratives, de govern i de justícia amb la resta d'organismes diocesans.

Des del Concili Vaticà II l'estructura de les diòcesis és més complexa, ja que existeixen consells de pastoral, consells econòmics i altres organismes que assessoren el bisbe en les seves activitats i vetllen pel bon funcionament de la diòcesi. A més, el concepte i el funcionament de la cúria diocesana ha variat, així com les potestats i les funcions del bisbe, més àmplies des del concili.

D'aquesta manera, l'administració dels bisbats, sota l'autoritat del Bisbe, està dividida entre la cúria diocesana, formada pel vicari general, i, si escau, els vicaris episcopals, i el canceller i els notaris, el consell d'assumptes econòmics i l'economista. Aparentment, l'estructura és similar a la que dibuixava el codi de 1917, però el cànon 469 del Codi de Dret Canònic de 1983 en diferencia les funcions, com explica el comentari al citat cànon: *"La cúria consta d'aquelles institucions i persones [no sols de persones, com indicava el c. 363 CIC 17] que d'una forma estable col·laboren directament en l'ofici pastoral del Bisbe [...]. No es limita exclusivament a tasques administratives i burocràtiques. A nivell de direcció no és possible de separar els aspectes jurídics dels pastorals, ja que tota activitat administrativa en l'Església té un contingut de natura apostòlica, que a nivell de govern ha de rebre forma i tractament jurídic. Per això, aquest cànon inclou en l'expressió regimine universae diocesis el tipus d'activitats més ampli: direcció de l'acció pastoral, administració de la diòcesi, exercici de la potestat judicial; però sense concebre-les com unes activitats perfectament separables"*¹⁰. Aquest aspecte és molt important a l'hora de definir el quadre de classificació de l'arxiu, especialment perquè la concepció personal-orgànica ha donat pas a una concepció funcional del govern de la diòcesi, amb tot el que això implica.

2. Legislació

Un cop hem definit què són i quines atribucions tenen les diòcesis, els bisbes i les diòcesis catalanes i la seva organització, i qui són els productors dels arxius diocesans i què són els arxius diocesans, és important conèixer quina legislació afecta la documentació que produeixen els

bisbats i els mateixos centres d'arxiu. Per fer-ho ens centrem en el corpus legislatiu vigent, tant el canònic com el civil, i també ens referim als reglaments i a les recomanacions que dona l'Església catòlica en matèria d'arxius.

2.1. Legislació eclesiàstica aplicable

En aquest apartat fem referència tant a les disposicions dictades al Codi de Dret Canònic com als reglaments i les recomanacions dictats des de diferents organismes de l'Església Catòlica.

2.1.1. *El Codi de Dret Canònic i les disposicions en matèria d'arxius*

El Codi de Dret Canònic vigent és el que va aprovar el papa Joan Pau II el 1983 i que va substituir el codi de 1917. La part del Codi de Dret Canònic que tracta més específicament dels arxius és als canons 486 a 491¹¹ i fa referència a tres grans qüestions quan parla de l'arxiu: especifica els diferents tipus d'arxiu (històric, administratiu i secret), incideix en l'espai o els espais que acullen la documentació i dona algunes directrius respecte a la custòdia i el tractament dels documents. També posa sota la responsabilitat del Bisbe diocesà el patrimoni documental generat per les diòcesis particulars amb l'obligació de garantir-ne la conservació, l'ordenació i l'accés¹².

2.1.2. *El decret de la Conferència Episcopal Tarraconense*

El 20 de gener de 1975, la Conferència Episcopal Tarraconense (CET) va dictar, a instàncies del Secretariat d'Arxivers Eclesiàstics de Catalunya¹³, un *Decret sobre conservació i defensa del patrimoni documental de l'Església a Catalunya*. Aquest decret s'avança en un any al *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles* (1976) i recull alguns aspectes que més endavant s'inclouran en aquest reglament. En primer lloc, el decret es fa ressò de la necessitat de crear l'arxiu propi de la CET; el tema, però, relatiu als arxius diocesans es tracta als apartats II i III¹⁴. De l'anàlisi sumària d'aquests dos apartats ressaltaríem dues qüestions: el decret reconeix el deure i el dret de l'Església de vetllar per la conservació i l'ordenació del seu patrimoni documental, tant l'històric com l'administratiu, i de mantenir la unitat documental de les diferents tipologies de fons i el decret ubica dins de l'organigrama diocesà l'arxiu i l'arxiver sota l'autoritat directa del bisbe i sota les directrius del Secretariat d'arxivers eclesiàstics de Catalunya, aprovades per la CET. De tota manera, el *Reglamento de los Archivos eclesiásticos españoles* va fer innecessari el treball dels arxivers eclesiàstics dels Països Catalans, va millorar i concretar alguns aspectes

del decret de la CET i va ampliar la normativa, si bé és cert que alguns aspectes que es recollien al decret de 1975 queden molt més difuminats en el reglament aprovat per la Conferencia Episcopal Española l'any 1976.

2.1.3. *El Reglamento de los Archivos eclesiásticos españoles*

El *Reglamento de Archivos eclesiásticos españoles* (1976)¹⁵ és d'un interès especial, no només per la formulació d'un reglament d'arxiu, sinó perquè aquest conté, en gran part, l'esperit de l'arxivística actual, bé que alguns conceptes han quedat arcaics, principalment pel que fa a l'ordenació i a l'accés. No obstant això, es tracta d'un text pioner per tal com la Conferencia Episcopal Española va formular la necessitat d'un reglament d'ús dels arxius eclesiàstics l'any 1973, a les acaballes del franquisme, text que es va aprovar el 1976 i que s'avança a les teories i els manuals d'ús moderns formulades pels arxius civils i eclesiàstics. Malauradament, però, l'aplicació de la reglamentació establerta per la Junta Nacional del Tesoro Documental y Bibliográfico de la Iglesia Española i la Asociación Española de Archiveros Eclesiásticos i aprovada per la Conferencia Episcopal Española ha estat escassa, per no dir nul·la, en els arxius eclesiàstics catalans, de manera que, tot i ser precursors i redactar un instrument pioner i modern per a la ciència arxivística, especialment per l'època en què es va concebre, el text no s'ha portat a la pràctica¹⁶.

Des d'una anàlisi formal, el *Reglamento de Archivos eclesiásticos españoles* està dividit en quatre grans apartats. El primer apartat, "Els arxius eclesiàstics", posa les bases per poder desenvolupar l'organització interna de l'arxiu i està dividit en cinc subapartats generals: «Principis generals bàsics», «Funció de la documentació i dels arxius», «Planificació arxivística de la diòcesi», «Concentració d'arxius eclesiàstics» i «Arxiu de microfilm».

El segon apartat, "Organització interna dels arxius eclesiàstics", està dividit en vuit subapartats i té la voluntat d'establir uns procediments lògics i coherents per aconseguir un funcionament òptim en la gestió dels centres d'arxiu. Són: «Ingrés de documents», «Transferències de la documentació», «Personal d'arxiu», «Sistemes de classificació i ordenació», «Instruments de treball i d'investigació», «Secció de microfilms i reproduccions», «Instal·lacions i serveis» i «Expurgació i eliminació de la documentació».

El tercer punt del reglament, "Consulta i investigació dels arxius eclesiàstics", està dividit en tres extensos punts —«Accés a la documentació», «Microfilmació i reproducció de documents» i «Consulta, préstec i certificats»— i conté aspectes referents a l'accés a la documentació que han variat amb el temps i, especialment, amb l'evolució política del país. Cal fer esment, però, de la voluntat del reglament perquè els documents que custodiï cada institució es puguin consultar i reproduir, i també de l'intent d'uniformitzar la normativa tant pel que fa als centres eclesiàstics com pel que fa a legislació de l'Estat.

El quart punt del reglament, "Els arxius parroquials", està dividit en deu apartats, insisteix en l'obligatorietat de conservar els arxius parroquials i en la necessitat de concentrar la documentació parroquial de més de cent anys a l'arxiu històric diocesà, vista la dificultat de conservar en condicions els fons parroquials *in situ*, si bé cal garantir la personalitat jurídica de cada parròquia i fer un inventari exhaustiu del fons que es donarà a la parròquia de procedència. En aquest sentit i a diferència del decret de la Conferència Episcopal Tarraconense, el *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles* tendeix a la centralització i a la concentració.

2.1.4. Recomanacions de l'Església en matèria d'arxius

A més del que hem vist fins ara, l'Església catòlica ha dictat tot un seguit de recomanacions pel que fa als arxius eclesiàstics. Algunes són específiques per cada bisbat i recullen aquells aspectes que ja es mencionen al Codi de Dret Canònic. Aquestes disposicions episcopals van encaminades a la conservació del patrimoni documental d'entitats amb personalitat jurídica pròpia, però vinculades a la diòcesi. Per exemple, els bisbats catalans acullen fons de les parròquies de la diòcesi, de manera que només queden a les parròquies els llibres més moderns i la documentació considerada històrica es guarda a l'arxiu històric del bisbat per garantir una millor custòdia i una més gran seguretat.

De tota manera, les recomanacions generals més recents daten de l'any 1997, quan la Pontificia Comisión para los Bienes Culturales de la Iglesia va publicar la carta-circular *La función pastoral de los archivos eclesiásticos*¹⁷, on s'exposen unes directrius molt interessants pel que fa a la gestió dels fons documentals de l'Església. Així, doncs, les recomanacions en matèria d'arxius són formulades per a la conservació dels documents entesos com a memòria de l'Església, que han de servir per millorar i facilitar l'acció pastoral i l'enfortiment de la fe. Tot i que pugui semblar que el text tingui una vessant més pastoral i litúrgica que tècnica, per tal com la finalitat de la conservació va dirigida a l'enfortiment de la fe, les recomanacions tècniques són, pel contrari, perfectament compatibles amb la ciència arxivística actual, en la mesura que no oblidem la dimensió informativa i històrica dels arxius eclesiàstics, tant la que tenen els arxius històrics com la que tindran en un futur els actuals arxius administratius.

De fet, el que proposa la carta circular és la implantació d'un projecte orgànic per als arxius de l'Església. Per implantar aquest projecte orgànic, la carta circular defineix els tipus d'arxius eclesiàstics en: arxius diocesans, arxius parroquials, arxius d'ens no sotmesos al bisbe i arxius de persones jurídiques. Dins de cada grup hi ha els arxius corrents, els històrics i els secrets. La responsabilitat d'aquests arxius està dipositada als diferents ens eclesiàstics i la carta assenyala la necessitat de fixar uns criteris oportuns per a la seva gestió.

2.2. Legislació civil aplicable

La legislació civil aprofundeix, com ho fa el dret canònic, en la necessitat i l'obligació de conservar i garantir l'accés a la documentació, fet que implica un tractament adequat dels fons per tal de recuperar la informació i garantir-ne l'accés final als usuaris. Per fer l'anàlisi de la legislació civil que afecta els arxius diocesans ens centrarem primer en les normes fonamentals, per seguir amb les lleis i els reglaments de l'Estat i continuar amb les lleis de Catalunya¹⁸.

2.2.1. La Constitució Espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

La Constitució Espanyola de 27 de desembre de 1978, publicada al BOE número 311, de 29 de desembre del mateix any, en el seu article 46 recull que *"els poders públics garantiran la conservació i promouran l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, sigui quin sigui el règim jurídic i la titularitat"*. Aquest article afecta els arxius diocesans, tant per la seva indiscutible vàlua pel que fa a patrimoni històric com pel fet que, tot i tractar-se d'arxius d'una institució privada com és l'Església, la llei els inclou en no tenir en compte ni el règim jurídic ni la titularitat dels béns a l'hora de garantir-ne la conservació. D'altra banda, la Generalitat de Catalunya pot legislar sobre el patrimoni documental de Catalunya, ja que la Constitució reconeix el dret de les comunitats autònomes a fer-ho. De tota manera, la Constitució Espanyola, a l'article 149, apartat 1, dóna prioritat a la conservació del patrimoni històric i cultural de l'Estat en tant que bé públic independentment de la titularitat i el règim jurídic, i independentment de les competències que puguin exercir les comunitats autònomes sobre els béns culturals.

D'altra banda, la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, proveeix que la Generalitat de Catalunya té competència exclusiva sobre les matèries següents: *"Patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic, sens perjudici d'allò que disposa el número 28 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució"*, i sobre els *"arxius, biblioteques, museus, hemeroteques i altres centres de dipòsit cultural que no siguin de titularitat estatal"*. Mentre que l'article 11, apartat 7, afirma que *"correspon a la Generalitat l'execució de la legislació de l'Estat en les matèries següents: Museus, arxius i biblioteques de titularitat estatal l'execució dels quals no es reservi l'Estat"*¹⁹.

2.2.2. Llei del Patrimoni Històric espanyol

Bé que tant la Constitució com l'Estatut d'Autonomia legislen per a la conservació del patrimoni històric, hi ha certes competències que l'Estat es reserva. Aquestes es recullen a la Ley 16/1985, de 25 de junio, del

Patrimonio Histórico Español, i a diferents reials decrets que amplien, modifiquen o detallen diferents àmbits d'aquesta llei que emana de les normes contingudes als apartats 1 i 2 de l'article 149 de la Constitució Espanyola. La llei de patrimoni estatal preveu un desplegament gradual i diferents nivells de protecció que es corresponen amb diferents categories legals per tal d'estimular la conservació dels béns culturals i facilitar l'accés als béns que constitueixen el patrimoni cultural de l'Estat. A banda d'aquestes consideracions generals, hi ha consideracions més específiques en matèria d'arxius, concretament al "Título VII", capítols I i II. Al capítol I, article 49, apartat 1, es defineix el concepte de document, que no reproduïm, i els apartats 2, 3, 4, i 5 estableixen els documents que formen part del patrimoni històric espanyol. Tots els qui posseeixin aquests tipus de béns estan obligats, per l'article 52, apartat 1, a "[...] *conservarlos, protegerlos, destinarlos a un uso que no impida su conservación y mantenerlos en lugares adecuados*". L'apartat 2 del mateix article 52 preveu sancions pels qui incompleixin aquestes disposicions i l'apartat 3 obliga els qui posseeixin patrimoni documental a "[...] *permitir el estudio por los investigadores, previa solicitud de éstos*". Els fons diocesans entren plenament en aquestes consideracions i, consegüentment, estan obligats a complir la normativa.

D'altra banda, l'article 59, apartat 1, defineix el concepte d'arxiu. No entrarem a valorar la definició jurídica que fa del concepte "arxiu" la llei de patrimoni històric, només destacar que, segons aquesta, els arxius diocesans entren de ple dins dels béns que l'Estat inclou com a patrimoni històric.

A més de garantir la conservació i l'accés als béns considerats com a patrimoni històric, la llei, a l'article 60, apartat 3, també es preocupa per garantir que l'accés als béns protegits es pugui fer a partir dels instruments necessaris.

2.2.3. Reials decrets

A banda de la Ley 16/1985, de Patrimonio Histórico Español, han aparegut diversos reials decrets que legislen sobre el mateix. Un d'ells és el 111/1986²⁰, que desenvolupa la Ley 16/1985 mitjançant la creació d'un consell del patrimoni històric que té com a finalitat facilitar la comunicació i l'intercanvi de programes d'actuació i informació relatius al patrimoni històric espanyol entre l'Estat i les comunitats autònomes. Les funcions que desenvolupa aquest consell afecten els fons diocesans en tant que part del patrimoni històric.

2.2.4. La Llei del patrimoni cultural català i la Llei d'Arxius i documents

Si parlem de les lleis dictades per la Generalitat de Catalunya, i tenint en compte que la cultura és una competència traspassada sobre la qual

pot i ha de legislar el govern català, ens centrem, bàsicament, en dues lleis: la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni cultural català, i la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'Arxius i documents.

La primera fa un especial incís en els béns de l'Església quan diu que *"atesa la importància del patrimoni de l'Església catòlica, es fa una referència expressa als deures d'aquesta institució i al marc en què s'ha de desplegar la col·laboració entre l'Administració de la Generalitat i la dita Església per al compliment d'aquesta llei"*. A més, la Llei 9/1993, de 30 de setembre, disposa, per al patrimoni cultural de l'Església catòlica, a l'article 4 (*"Col·laboració de l'Església Catòlica"*), apartat 1, que *"l'Església catòlica, com a titular d'una part molt important del patrimoni cultural català, ha de vetllar per la protecció, la conservació i la difusió d'aquest patrimoni i, amb aquesta finalitat, ha de col·laborar amb les diverses administracions públiques de Catalunya"*. Els apartats 2 i 3 estableixen els mecanismes que caldrà per fixar la col·laboració entre l'Església catòlica i les administracions públiques de Catalunya, incloses les administracions locals, si escau.

De tota manera, pel que fa als béns documentals cal esmentar que no estan considerats ni béns d'interès nacional ni béns catalogats, si bé formen part del patrimoni documental català. De fet, l'article 19 (*"Patrimoni documental"*) defineix diferents tipus de documents com a integrants del patrimoni documental català. En el cas que ens ocupa, es tractaria dels que es defineixen a l'apartat b): *"els documents de més de quaranta anys d'antiguitat produïts o rebuts, en l'exercici de llurs funcions, per persones jurídiques de caràcter privat que desenvolupen llur activitat a Catalunya"*. Finalment, pel que fa al règim aplicable als béns integrants del patrimoni cultural, en matèria d'arxius destacaríem l'article 21 (*"Deure de conservació"*), apartat 1: *"Tots els béns integrants del patrimoni cultural català han d'ésser conservats per llurs propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors. Es poden establir per reglament procediments per a l'esporgada, i l'eliminació de determinades classes de béns, si no han estat declarats d'interès nacional ni han estat catalogats"*.

A banda de la Llei 9/1993, del Patrimoni cultural català, la legislació més idònia per al cas que ens ocupa és la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'Arxius i documents²¹. La Llei es preocupa de garantir la conservació i l'accés a la documentació, pública o privada, a banda de crear tots els mecanismes necessaris perquè es puguin acomplir els objectius.

Si limitem l'anàlisi a les disposicions específiques que fa la Llei 10/2001 sobre els fons privats, veurem que el Capítol II (*"Els documents privats"*), article 13, disposa quines són les obligacions que tenen els titulars d'arxius privats, bàsicament:

- "a) Tenir-los ordenats i inventariats. S'ha de lliurar una còpia de l'inventari al Departament de Cultura.*
- b) Conservar-los íntegrament i no desmembrar els fons sense autorització prèvia del Departament de Cultura.*
- c) Permetre-hi l'accés a les persones que acreditin documentalment la condició d'investigadores [...].*

- d) *Comunicar prèviament al Departament de Cultura qualsevol canvi en la titularitat o en la possessió de documents.*
- e) *No eliminar-los sense autorització de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental, excepte en els supòsits en que per reglament s'estableixi un altre procediment".*

I l'article 15 ("Arxius d'entitats") disposa que:

- "1. *El Departament de Cultura ha de donar suport tècnic a la gestió documental de les entitats sense ànim de lucre que disposin d'un patrimoni documental d'especial relleu.*
- 2. *Els preceptes d'aquesta Llei que regulen els arxius i els documents privats són aplicables als arxius i documents de l'Església catòlica. En qualsevol cas, en relació amb els esmentats arxius i documents, cal respectar el que estableixen els acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu. Abans d'adoptar qualsevol resolució que afecti els arxius de l'Església catòlica, l'Administració de la Generalitat ha d'informar la comissió mixta a què fa referència l'article 4.2. de la Llei 9/1993²², del patrimoni cultural català"²³.*

A banda de totes aquestes disposicions, l'article 20, apartat g), del mateix Capítol II acaba de precisar la importància que la Llei 10/2001 dóna als arxius de l'Església en incloure entre els arxius que integren el Sistema d'Arxius de Catalunya "els arxius diocesans i capitulars de l'Església catòlica"²⁴.

Finalment, els fons de l'Església catòlica, com a integrants del patrimoni documental, estan subjectes a "la inspecció tècnica dels arxius privats que apleguen béns integrants del patrimoni documental"²⁵ i, per a l'eliminació de part dels documents, "cal que se sotmetin a l'avaluació que en faci la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental"²⁶.

2.2.5. Acords Santa Seu-Estat espanyol

A banda de la legislació específica tant de l'Església com de l'Estat i les comunitats autònomes en matèria d'arxius i de patrimoni documental, cultural i artístic, al llarg de la història hi ha hagut concordats i acords entre la Santa Seu i l'Estat espanyol que inclouen referències explícites a la conservació del patrimoni documental. El primer a què ens referim és el concordat de l'any 1953 entre l'Estat espanyol i la Santa Seu. L'article XXI d'aquest concordat recollia acords relatius al patrimoni documental. Així, els dos primers punts de l'article parlen de la constitució d'una comissió mixta Església-Estat que vetlli pel patrimoni històric i artístic de l'Església, si bé és cert que l'acord destina aquesta comissió més a patrimoni artístic que documental, encara que el punt 5 de l'article XXI és el que fa referència explícita al patrimoni documental quan

afirma que *“las autoridades eclesiásticas darán facilidades para el estudio de los documentos custodiados en los archivos eclesiásticos públicos exclusivamente dependientes de aquéllas. Por su parte, el Estado prestará la ayuda técnica y económica conveniente para la instalación, catalogación y conservación de dichos archivos”*²⁷.

El segon document es titula *Acuerdo sobre enseñanza y asuntos culturales*. Aquest acord, que data del 3 de gener de 1979 i que un cop ratificat va entrar en vigor el 4 de desembre del mateix any, està més orientat a la temàtica de l'ensenyament que al de la conservació, la catalogació i la difusió del patrimoni documental de l'Església. No obstant això, l'article XV fa referència explícita a aquesta matèria. El text és el següent:

“La Iglesia reitera su voluntad de seguir poniendo al servicio de la sociedad su patrimonio histórico, artístico y documental y concertará con el Estado las bases para hacer efectivos el interés común y la colaboración de ambas partes, con el fin de preservar, dar a conocer y catalogar este patrimonio cultural en posesión de la Iglesia, de facilitar su contemplación y estudio, de lograr su mejor conservación e impedir cualquier clase de pérdidas, en el marco del artículo 46 de la Constitución.

*A estos efectos, y a cualesquiera otros relacionados con dicho Patrimonio, se creará una Comisión Mixta en el plazo máximo de un año a partir de la fecha de entrada en vigor en España del presente Acuerdo”*²⁸.

Desconeixem si es va crear aquesta comissió.

3. Els arxius històrics diocesans avui i la necessitat d'un sistema de gestió integral de la documentació

Per analitzar l'estat actual dels arxius històrics diocesans de Catalunya, cal un element que permeti objectivar les dades de manera que la comparativa i l'anàlisi sigui fruit d'un procés lògic i coherent. En el treball de mestratge²⁹, vam arribar a la conclusió que la manera de fer-ho era confeccionant les fitxes de cada fons seguint la norma estàndard internacional de descripció arxivística ISAD(G)³⁰. A banda, es va fer una fitxa general de centre i es va analitzar el quadre de classificació de cada arxiu diocesà a partir dels instruments que hi ha publicats³¹. Per la seva extensió, en aquest article no és possible de reproduir tot aquest procés; per tant, farem un extracte de les conclusions generals a què vam arribar després d'analitzar els arxius diocesans.

1. Els instruments publicats fins al moment³² no aclareixen gaires punts sobre els quadres de classificació dels arxius, són contradictoris i cal l'anàlisi de tots ells per arribar a una visió conjunta dels fons diocesans catalans.

2. Sovint no es fa una separació clara del que és documentació produïda per l'administració episcopal en l'exercici de les seves activitats del que no ho és.
3. Els quadres de classificació són fruit d'un plantejament organico-funcional de la institució, són complexos i responen a les intervencions arxivístiques que hi han efectuat els responsables que l'han custodiat al llarg de la història, de manera que les seccions que s'han creat i el contingut d'aquestes sovint no responen a un criteri estricte. Això no pressuposa una incorrecció a l'hora de tractar cada apartat de manera individual, però sí una manca d'unitat que desconcretitza el conjunt del fons i de la institució.
4. A la gran majoria de centres es tendeix a crear col·leccions; el cas més emblemàtic és la dels "Pergamins", que formen una secció a part de la resta de la documentació, si bé en el moment en què van ser generats la seva funció era merament administrativa. No obstant això, la impossibilitat de reubicar-los en el seu lloc original recomana de deixar-los amb aquest tractament específic que es pot considerar com a col·lecció històrica.
5. En els quadres de classificació es fan constar, com a fons d'arxiu, documents que, en la major part dels casos, s'haurien d'incloure com a components de la biblioteca, l'hemeroteca, la cartoteca, la fototeca, o la filmoteca de la institució.

Resumint, en general –exceptuant el cas de Girona³³, els quadres de classificació dels arxius diocesans no responen a una idea preconcebuda, a un criteri preestablert de classificació, sinó més aviat a un ordre donat a posteriori sense intervenir de manera àmplia en una ordenació específica que incorpori una estructura intel·lectual que permeti conèixer, a través del quadre, l'estructura i les funcions de les diòcesis. A part, hi ha diferents nivells de descripció en funció de la diòcesi de què estem parlant. D'aquesta manera, Tortosa, Solsona i Lleida disposen d'instruments molt precaris de descripció; Barcelona, Urgell i Tarragona tenen instruments de descripció més complets, i Girona i Vic són les dues diòcesis que disposen de més instruments a disposició del públic³⁴. Finalment, hi ha una disparitat de criteris i de terminologia interdiocesana que fa difícil l'accés a un mateix tipus de documentació, que s'anomena de maneres diferents en funció de l'arxiu que la custodia.

3.1. La necessitat d'un Sistema de Gestió de la Documentació Diocesana

Amb la informació que hem recollit fins al moment, s'estableix que les definicions tècniques de "bisbe", "diòcesi", "diòcesi catalana" i

“arxiu”, i la legislació que els incumbeix, són les mateixes per a tots els bisbats, com no podia ser d'altra manera. En canvi, deixant de banda les vicissituds històriques de cada centre i el fet que segons el Codi de Dret Canònic el responsable últim dels fons documentals és el prelat de cada diòcesi, el tractament que han rebut els arxius històrics diocesans no és unitari per a cap bisbat català, més aviat al contrari, de manera que si presenten alguna similitud és més per defecte que no pas per una intervenció que segueixi uns criteris comuns. Per tot això, cal establir unes pautes per al tractament dels fons històrics diocesans, per tal com, salvant les particularitats de cada diòcesi, tots conserven documentació de la mateixa naturalesa.

3.2. El quadre de classificació

De fet, en l'anàlisi del quadre de classificació dels arxius històrics diocesans ja hem vist que, excepte en el cas de Girona, a la resta de centres s'apliquen criteris poc definits a l'hora de procedir a la classificació.

En definitiva, el que és palès és que no hi ha unes pautes generals per donar tractaments similars a fons semblants. Aquest fet es manifesta perfectament quan s'intenta unificar en una taula els actuals quadres de classificació de les diòcesis catalanes, tant per la manca d'unitat en els epígrafs com per les diferències a l'hora d'establir els nivells intel·lectuals que defineixen les seccions i les sèries. Per veure-ho més gràficament, si partim del quadre orgànic que s'utilitza a l'arxiu diocesà de Girona i intentem ubicar els quadres de classificació dels altres bisbats catalans, talment com si apliquéssim un quadre estrictament orgànic a la resta d'arxius històrics diocesans catalans, el resultat serà conflictiu³⁵. Primer de tot, només es poden aplicar en els epígrafs que consten en el nivell superior de cada quadre de classificació i aquests palesen la manca d'unitat pel que fa al nombre d'agrupacions generals que utilitza cada centre. D'aquesta manera, el nombre de seccions o sèries superiors que utilitza cada bisbat per descriure el seu fons queda com segueix:

Nombre de seccions als quadres de classificació episcopal	
Tarragona	4
Barcelona	16
Girona	4
Lleida	9
Solsona	6
Tortosa	9
Urgell	9
Vic	20

El nombre de seccions que utilitza cada institució no és un factor objectiu per mesurar la descripció o la qualitat d'aquesta, però sí un indicador del diferent nivell d'agrupació intel·lectual de les descripcions realitzades. D'aquesta manera, els fons que utilitzen més entrades tendeixen a confeccionar seccions superiors que reproduïen en els epígrafs el títol de les unitats documentals, simples o compostes, que contenen, mentre que els quadres que utilitzen menys entrades tendeixen a designar als epígrafs els organismes que produeixen els documents simples o compostos. No obstant això, aquestes premisses no sempre es compleixen, ni sempre els epígrafs són representatius o prou aclaridors de la documentació que contenen. És a dir, a partir del quadre de classificació no sempre és possible conèixer les funcions i les activitats de cada secció i, per tant, no es poden discernir amb prou claredat les activitats de l'organització que representa.

D'altra banda, el diferent nivell d'aprofundiment dels epígrafs –descripció orgànica *versus* descripció tipològica o representativa de les unitats documentals–, condiona la confecció de la taula comparativa dels quadres dels fons històrics diocesans, perquè tendeix a produir imprecisions en les relacions dels nivells superiors. Per exemple, el bisbat de Barcelona posa en el mateix nivell la secció “Bisbe” i les sèries “Sínodes diocesans” o “Pergamins”, que al seu torn poden ser sèries o unitats documentals. De fet, aquesta problemàtica es repeteix a tots els fons diocesans, excepte en el cas de Girona, que utilitza un quadre de classificació estrictament orgànic.

Una altra problemàtica que manifesta l'anàlisi dels quadres de classificació a nivell de les sèries superiors o les seccions és la manca d'unitat a l'hora d'ubicar sèries de naturalesa similar en els diferents organismes o productors dels bisbats. No cal dir que aquesta manca d'unitat o de criteri uniforme augmenta de manera significativa en els nivells inferiors del quadre. A més, tampoc hi ha uns criteris comuns a l'hora de denominar produccions documentals idèntiques, ni tan sols la dels organismes que les han produït: per exemple, “Cúria i vicariat general” a Girona, “Vicariat general i provisorat” a Tortosa, “Cúria administrativa” a Urgell, etc. Totes aquestes diferències dificulten encara més l'establiment de criteris comuns a l'hora d'intervenir en els fons.

Finalment, tot i que en la taula de classificació unitària a nivell de seccions o sèries superiors queden relativament poques sèries de cada arxiu històric diocesà que no encaixin en cap de les quatre grans seccions que utilitza el quadre orgànic de l'Arxiu Diocesà de Girona, aquesta realitat és enganyosa, per tal com si apliquem el mateix sistema per als nivells inferiors del quadre de classificació augmenten les sèries sense filiació orgànica i les disparitats entre els llocs que ocupen en cada categoria. És a dir, varien els organismes productors i queden més sèries sense encaixar, de manera que es dona la paradoxa que a major descripció major disparitat de criteri.

Per tant, i sense oblidar que la comparació que presentem és a un nivell purament teòric que parteix dels instruments publicats, fet que no treu que aquests hagin variat o divergeixin del contingut descrit, la diversitat en l'aprofundiment dels nivells intel·lectuals de les descripcions dels fons històrics diocesans, la falta d'una nomenclatura unificada per a la descripció dels organismes diocesans, la variabilitat d'algunes de les funcions d'aquests organismes, l'herència de criteris arxivístics pretèrits utilitzats en les descripcions dels fons i la manca d'intervenció arxivística en molts d'aquests arxius que, sovint, ha significat la pèrdua de l'ordre original, per citar només algunes de les casuístiques, plantegen la qüestió: quin sistema o quin quadre de classificació pot ser vàlid i aplicable a la descripció dels fons històrics diocesans catalans?

3.3. Cap a un quadre de classificació funcional

La disparitat dels sistemes d'organització existents i de nivell de tractament dels fons històrics diocesans unida a la pèrdua de l'ordre original i a les limitacions que signifiquen els quadres de classificació orgànics, planteja la necessitat de formular un quadre de classificació funcional per als arxius històrics diocesans. De fet, el cas de Girona és paradigmàtic per ser l'únic que ha conservat les arrels productores de l'organisme en el seu sistema de classificació, però això no treu que el procediment que utilitza plantegi conflictes, tant a nivell d'epígrafs –com per exemple a la primera secció, “Fons episcopals”, quan, de fet, tot el que es descriu és part del fons episcopal– com a nivell teòric de model universal per a la resta de fons diocesans, especialment per la impossibilitat ja manifestada de tornar l'ordre original a la present organització de la documentació, a la disparitat de criteris utilitzats pels diferents bisbats i a la complexitat que representa aplicar un quadre orgànic a les sèries inferiors descrites en els diferents arxius històrics diocesans. Tot això sense tenir en compte les limitacions pròpies dels quadres orgànics i la problemàtica que presenten quan el productor de la documentació passa a ser un organisme diferent del productor fins llavors habitual. Finalment, cal tenir present que a Girona s'utilitza un quadre orgànic per descriure un arxiu històric amb documentació de més de mil anys d'antiguitat, mentre que no tots els organismes que es defineixen com a productors dels documents es remunten tan enllà en el temps.

3.3.1. Proposta de quadre de classificació funcional

Per plantejar un quadre de classificació funcional cal conèixer, primer, quines són les activitats i les funcions que fan les diòcesis catalanes, bàsicament per poder crear les agrupacions intel·lectuals necessàries per a la classificació.

Els fons dels arxius històrics diocesans de Catalunya, per la documentació que ens ha arribat, pel quadre de classificació orgànic que s'utilitza a Girona i per l'anàlisi de la resta de quadres de classificació, conserven documentació de quatre grans organismes productors: el bisbe, la cúria del vicariat general o cúria administrativa, la secretaria general o secretaria de cambra i l'administració econòmica. Aquests organismes no es creen simultàniament amb les diòcesis, sinó que van apareixent a mesura que l'estructura administrativa dels bisbats i la legislació eclesiàstica ho requereixen.

Si aprofundim una mica més en l'anàlisi, el bisbe produïa documentació relativa a tres qüestions bàsiques. Primer, el govern ordinari de la diòcesi; segon, el govern de les ànimes de la diòcesi a través de l'ensenyament de la fe i la difusió de la paraula de Déu, l'administració dels sacraments i les tasques encomanades com a responsable del bisbat i, tercer, l'administració dels béns i les jurisdiccions senyoriales com a bisbe de la diòcesi. Les tasques de la cúria del vicariat general o cúria administrativa, encapçalada pel vicari general, requeien en el control del dia a dia i en l'aplicació, l'execució i l'administració de les directrius emanades del bisbe. La secretaria general o secretaria de cambra, de la qual era titular el secretari, més endavant secretari de cambra i de govern, feia les funcions de notaria, a banda de ser imprescindible en molts dels tràmits administratius –tant del bisbat com a organisme, com de les gestions relacionades amb la cura d'ànimes. Finalment, l'administració econòmica, sota responsabilitat de l'administrador econòmic o ecònom, gestionava la part crematística del bisbat. A banda d'aquests quatre grans organismes, altres entitats, delegacions, divisions territorials, càrrecs, etc. tenien cabuda en l'administració del bisbat, tant la temporal com l'espiritual, i generaven els documents pertinents a la seva activitat.

Un cop vist a grans trets l'organigrama general dels bisbats catalans, la qüestió està a delimitar-ne les funcions per establir un quadre de classificació funcional que permeti ser aplicat a totes les diòcesis catalanes. D'aquesta manera, si ens fem la pregunta a la inversa, és a dir, no quins són els organismes que configuren l'organigrama de govern dels bisbats catalans, sinó què fan els organismes de les diòcesis catalanes, la resposta ens permet definir els primers nivells del quadre de classificació.

Els bisbats estan estructurats orgànicament de manera jeràrquica i transversal. Jeràrquica, perquè el bisbe és el màxim responsable de la diòcesi, de manera que els organismes i els càrrecs diocesans tenen jurisdicció i autoritat delegada pel bisbe sobre els seus inferiors, però depenen sempre de l'autoritat episcopal. Transversal, perquè els organismes del bisbat es relacionen entre si com a iguals entre els iguals i de forma jeràrquica entre els diferents. Per tant, els organismes tenen una autonomia limitada com a dependents de l'autoritat superior, però també exerceixen unes funcions específiques dins de l'organigrama de

les diòcesis. És a dir, com en tota administració estructurada, hi ha un responsable màxim i uns responsables de seccions o àrees amb atribucions pròpies, àmplies, però supeditades a l'aprovació del responsable superior.

Partint d'aquesta base i de la funcionalitat de cada component de l'estructura organitzativa de les diòcesis, es poden definir les seccions següents en l'esquema funcional del bisbat: "Actes episcopals", "Baronies de la mitra" i "Govern de la diòcesi".

La primera secció o sèrie superior, "Actes episcopals", inclou aquelles funcions que concerneixen el bisbe com a representant de l'Església en el territori, però entès en el sentit més teològic. És a dir, aquelles funcions eclesiàstiques que només pot i ha de portar a terme el bisbe de la diòcesi, encara que algunes les pugui delegar.

La segona secció, "Govern de la diòcesi", conté tota la producció documental que genera la diòcesi en l'exercici de les seves activitats d'administració ordinària, és a dir, la producció documental diocesana que no es deriva dels "Actes episcopals" ni de l'administració senyorial de "Baronies de la mitra".

La tercera secció, "Baronies de la mitra", conté tota la producció documental derivada dels drets i la jurisdicció que administrava el bisbe com a senyor de determinats territoris. La jurisdicció i els drets senyorials els administrava el bisbe, perquè depenien del bisbat en qüestió i perquè ell era el màxim responsable de la diòcesi i, per tant, dels drets i la jurisdicció que aquesta administrava. És una administració temporal, comparable a l'administració senyorial laica que es transmetia hereditàriament, amb l'única diferència que el beneficiari era el bisbat i que la transmissió es feia de bisbe a bisbe i no d'hereu a hereu.

Les dues primeres seccions inclouen la producció documental de la diòcesi com a representant de l'Església en el territori, mentre que la secció tercera va quedar abolida el segle XIX amb el procés d'implantació de l'estat modern.

Malgrat aquestes divisions funcionals, per les intervencions arxivístiques efectuades en temps més o menys pretèrits, els arxius històrics dels bisbats catalans contenen documents que han quedat descontextualitzats del seu lloc original i que han acabat esdevenint col·leccions agrupades per suports, productors, temàtiques, etc. La realitat obliga a trobar la manera d'encaixar aquesta producció documental en un quadre de classificació funcional. De fet, malgrat que siguin col·leccions, no es poden desvincular dels fons diocesans, perquè es tracta de documents produïts per les administracions diocesanes en l'exercici de les seves activitats a les quals no s'ha respectat el seu ordre original. Per això, caldrà crear una sèrie de "Col·leccions històriques", on convingui de les tres seccions descrites i on s'inclouran les produccions documentals descontextualitzades i agrupades en col·leccions. El cas més comú és la sèrie de "Pergamins", que acostuma a anar a la secció "Baronies de la Mitra".

Finalment, els fons històrics diocesans conserven documents produïts per organismes diferents a la diòcesi, entitats que quan van desaparèixer van passar a formar part de l'estructura administrativa del bisbat, juntament amb la documentació que havien produït en l'exercici de les seves activitats i amb els béns que conservaven. Aquesta conjuntura es va donar, especialment, després de les desamortitzacions i els canvis del segle XIX. Per aquests casos d'ingrés o d'absorció d'una estructura autònoma amb la documentació produïda en l'exercici de les seves activitats mentre tenia entitat i personalitat jurídica pròpia, caldrà vincular la producció documental a partir de subfons relacionats amb el fons diocesà.

Així, doncs, l'ordre de les seccions o les sèries superiors que proposem com a model de quadre funcional per a la resta d'arxius històrics diocesans és el que segueix:

Model de quadre de classificació funcional. Seccions principals	
1.	Actes episcopals
2.	Govern de la diòcesi
3.	Baronies de la mitra

3.3.2. Metodologia i instruments

Per dotar d'un quadre de classificació funcional els arxius històrics diocesans cal establir la metodologia a seguir. En primer lloc, cal decidir les eines per al procés de fitxatge de la documentació. En aquest sentit, el més adequat és seguir un model de descripció basat en la norma ISAD(G)³⁶ de descripció multinivell. El desenvolupament de la norma és prou satisfactori com per no dedicar esforços inútils a dissenyar fitxes tipus que, en un o altre moment, ens plantejaran excepcions i dificultats. A banda, si la descripció multinivell s'aplica amb un programa informàtic adequat s'estalvien esforços pel fet d'heretar la informació dels nivells superiors cap als inferiors; i, més important, com a estàndard de descripció arxivística permet o ha de permetre l'intercanvi de dades bàsiques amb altres centres que utilitzin la norma, o la migració de les dades d'un programari a un altre en cas de conveniència o dels inevitables canvis tècnics de la indústria informàtica. Es pot considerar el nivell de descripció a què es vol arribar (guia, inventari, catàleg), però aquesta és una qüestió a determinar en funció de cada centre, de la durada de la intervenció, dels recursos humans i dels materials de què es disposi, del grau de classificació que tingui ja el fons diocesà i de la correcció d'aquesta classificació. En tot cas, com a eina de descripció arxivística, caldrà utilitzar un model basat en la norma ISAD(G) i disposar d'un programa informàtic adequat per a tirar endavant el tractament.

Una altra qüestió a determinar és la nomenclatura que cal utilitzar, tant pel que fa al registre d'autoritats intradiocesà com a la nomenclatura interdiocesana. El primer aspecte es pot resoldre aplicant la norma ISAAR(CPF)³⁷ i adoptant autoritats de referència per a la seva compleció i implementació. D'aquesta manera, es podran estandarditzar els termes a utilitzar, tant pel que fa a noms propis com els de lloc, etc. La segona qüestió, la unificació de termes a nivell interdiocesà, dependrà del grau de descripció que assoleixi cada arxiu i de la capacitat i la voluntat dels professionals que els custodien per emprendre treballs comuns i consensuats que els portin a denominar amb els mateixos termes el mateix tipus de producció documental, organismes, etc. En tot cas, aquesta és una qüestió a més llarg termini que s'escapa de la proposta de quadre de classificació tipus per als arxius històrics diocesans. També és una qüestió que, en part, s'escapa dels esforços individuals dels professionals d'arxiu, en la mesura que pot requerir canvis de nomenclatura a nivell d'estructura orgànica de cada diòcesi. Per tant, cal una feina a llarg termini que unifiqui terminològicament les descripcions de tots els fons, tasca que segurament requereix una ordenació prèvia de cada fons diocesà a un nivell similar per a poder fer agrupacions semblants que permetin establir una terminologia idèntica per a produccions documentals de la mateixa naturalesa.

3.4. Validesa de la proposta: assaig d'aplicació del quadre funcional als fons històrics diocesans

En el moment d'iniciar el procés de revisió i informatització del fons de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)³⁸ es van plantejar els dubtes i les dificultats esgrimits als apartats anteriors (impossibilitat de recuperar l'ordre original, criteris arxivístics qüestionables, impossibilitat d'aplicació d'un quadre orgànic, respecte a l'ordre de la documentació rebuda...). De fet, la qüestió era senzilla: com intervenir en el fons respectant la classificació i el tractament heretats, però dotant-los d'un ordre intel·lectual afí a l'organisme productor?

La resposta, però, no ho era tant, de senzilla. Estem parlant d'un fons amb documentació del segle X fins al segle XX, que no va ser tractat fins a 1912-1918 i que el 1936 va patir les conseqüències de l'incendi i de la destrucció dels locals d'Acció Catòlica, ubicats al palau episcopal de Vic, lloc on es trobava dipositat l'AEV. A més, a part de la recuperació del fons de després de la guerra civil espanyola i de la seva reinstal·lació (1947-1952), des de 1918 només s'hi havia intervingut de manera puntual (bàsicament el catàleg de la sèrie de "Visites pastorals" de l'any 1985) i no s'havia aclarit mai quin tant per cent de documentació es va perdre a l'incendi³⁹. Finalment, es tracta d'un fons consultat per investigadors, fet que condicionava el reordenament en ser un fons àmpliament citat en diferents publicacions.

Pel que fa al tractament arxivístic, mossèn Segimon Cunill va treballar-hi entre 1912 i 1918, aproximadament, i el va dotar d'una descripció bibliogràfica per matèries on descrivia les grans sèries i els documents considerats "interessants" per a l'època, tot des d'una vessant historici-catalanista. Aquest fet ha significat que l'ordre original del fons, si el tenia quan mossèn Cunill va iniciar la intervenció, avui sigui impossible de recuperar. A banda d'això, les sèries més complexes, o les més administratives, o les que es va considerar que tenien menys valor històric o informatiu, es van agrupar sota els epígrafs "Varis", "Vària interessant per parròquies", "*Diversorum*", "*Variarum rerum*", etc. Finalment, aquells documents considerats més interessants es van agrupar en diverses col·leccions. A banda de la de "Pergamins"⁴⁰, que és comuna a tots els arxius diocesans, es van agrupar documents per productors personals, com el cas de la col·lecció "Olzinelles", monjo de Ripoll⁴¹; per temàtiques, per exemple la sèrie "Guerres"; també per organismes productors, per exemple "Majordomia", i per col·leccions factícies, com el cas d'"Episcopologi ausetà". Totes aquestes accions, més la destrucció parcial de l'incendi de 1936 i la reordenació apressada sota una conjuntura bèl·lica, més la manca de revisió posterior al conflicte, més la consulta del fons per part dels usuaris, complicaven la intervenció a l'AEV.

Malgrat tot, aquesta situació no és específica de l'AEV. Sense arribar a casos tan extrems, especialment pel que fa als efectes de la guerra civil espanyola, molts dels arxius diocesans catalans han patit saqueigs i destruccions violentes al llarg de la història, han estat reorganitzats per arxivers amb criteris diferents dels de l'actual ciència arxivística i han perdut l'ordre original. Alguns no han estat ni organitzats, sinó que s'han instal·lat amb altres fons fins a ser difícil discernir què és fons diocesà del que no ho és. Per això, la qüestió que plantegem és si el quadre de classificació funcional proposat, que és el que es va utilitzar en la reorganització de l'AEV, és aplicable a la resta d'arxius històrics diocesans, perquè la problemàtica a l'hora de reorganitzar aquests fons és similar a la de l'AEV i la solució ha de complir les mateixes premisses: respectar la integritat i l'ordenació rebuda, però dotant-la d'un ordre intel·lectual coherent.

Per comprovar la validesa del quadre de classificació funcional aplicat a l'AEV, cal fer l'exercici teòric d'encaixar, no ja només les seccions, sinó també les sèries i les subsèries que consten als quadres de classificació dels fons històrics diocesans en el quadre funcional que proposem. Per qüestions d'espai, no es poden reproduir en aquest article totes les taules amb els encaixos de les diferents seccions, sèries i subsèries de cada arxiu. Malgrat això, intentarem fer una síntesi del resultat de l'aplicació.

3.4.1. Actes episcopals

Com és lògic, la secció d'"Actes episcopals" caldrà implementar-la en tots els arxius diocesans. En aquesta secció s'observa, en el conjunt dels

fons diocesans catalans, una disparitat de criteris a l'hora d'ubicar les sèries dins del quadre de classificació funcional. Així, sèries de la mateixa naturalesa queden ubicades en nivells superiors o inferiors depenent del grau de descripció de cada centre. A tall d'exemple, una sèrie comuna a tots els bisbats com és la de "Visites pastorals", s'ubica des de sèrie a subsèrie. Tampoc els epígrafs són coincidents, i trobem la sèrie citada en singular o en plural i també com a "Processos de visites". Si en una sèrie tan ben definida i delimitada trobem totes aquestes variants, en documentació de més difícil estandardització les disparitats són majors. Malgrat tot, als arxius diocesans, llevat de Tarragona, es conserven els expedients d'ordenació sacerdotal; llevat de Tarragona i Lleida, tots conserven documentació relativa als sínodes diocesans i al clergat regular o ordes religiosos; a Barcelona, Girona, Tortosa i Vic es conserven les llicències ministerials; finalment, Barcelona i Girona conserven documentació relativa a confirmacions. Per tant, les sèries que quedarien incloses en aquesta secció són coincidents en aquelles diòcesis en què s'han conservat els documents. El que no coincideixen són els nivells de descripció de cada quadre de classificació particular ni els epígrafs que s'utilitzen per a descriure documentació de naturalesa similar. Percentualment, les xifres dels bisbats catalans per a la secció d'"Actes episcopals" són les següents:

Sèries d'"Actes episcopals" dels bisbats catalans			
Bisbat	Sèries totals	Actes episcopals	%
Tarragona	23	3	13,0
Barcelona	113	16	14,2
Girona	68	9	13,2
Lleida	24	2	8,3
Solsona	34	7	20,6
Tortosa	73	14	19,2
Urgell	48	8	16,7
Vic	70	6	8,6
Total	453	65	14,3

Els percentatges que resulten de l'aplicació teòrica del quadre funcional cal prendre'ls amb cautela, per tal com estem treballant sobre continguts teòrics. No obstant això, Barcelona i Girona són els que s'acostarien més a la mitjana de tots els bisbats. La xifra de Tarragona no és representativa, ja que es produeix per una manca de descripció que generalitza les grans sèries. Tot i així, dins de la mínima descripció el percentatge s'apropa a la mitjana. Pel que fa a la resta de bisbats, Solsona, Tortosa i Urgell sobrepassen la mitjana, mentre que a Lleida

s'ha perdut bona part de la documentació que hauria d'anar integrada en aquesta sèrie.

Per a l'AEV s'ha estructurat aquesta secció en sis sèries superiors. La sèrie segona, "Congregacions de Vida religiosa", s'ha subdividit en "Instituts femenins" i "Instituts masculins", que s'han subdividit al seu torn en les subsèries que han estat necessàries en cada cas⁴². En l'aplicació pràctica a l'AEV, la secció "Actes episcopals" ha quedat formada per 25 sèries, que representen el 7,6% del total. És a dir, la proporció pel que feia a la descripció en el catàleg antic ha disminuït en un 1%.

3.4.2. Govern de la diòcesi

Aquesta secció és la que conté tota la documentació que es genera en exercir les funcions lligades al govern de la diòcesi, per això "Govern de la diòcesi" és la secció que en el quadre de classificació funcional que proposem conté la major part de les sèries dels fons històrics diocesans catalans. Les xifres que resultarien són les següents:

Sèries de "Govern de la diòcesi" dels bisbats catalans			
Bisbat	Sèries totals	Govern diòcesi	%
Tarragona	23	6	26,1
Barcelona	113	78	69,0
Girona	68	57	82,6
Lleida	24	22	91,7
Solsona	34	23	67,6
Tortosa	73	57	78,1
Urgell	48	38	79,2
Vic	70	46	65,7
Total	453	327	72,2

Com es pot apreciar, estem parlant d'un 72,2% de mitjana. De fet, el tant per cent de les sèries dels bisbats catalans que teòricament formarien part d'aquesta secció oscil·la entre el 65,7% de l'AEV i el 91,7% de Lleida. Tarragona, un cop més, queda al marge per la peculiar organització de l'arxiu, mentre que a Lleida l'elevat percentatge s'explica perquè la gran majoria de documentació que es conserva és correspondència, que formaria part d'aquesta secció. L'aplicació del quadre funcional a l'AEV ha reduït el tant per cent de sèries de "Govern de la diòcesi" del teòric 65,7% al 51,1% i ha resultat ser prou satisfactori com per aplicar el mateix concepte a la resta d'arxius diocesans catalans. El mètode utilitzat ha estat similar a l'emprat per a

“Baronies de la mitra”. S’han investigat les funcions de govern del bisbat i el funcionament organitzatiu i la seva evolució i s’han descrit les sèries i les subsèries necessàries per a la classificació de la documentació.

De fet, a l’AEV, “Govern de la diòcesi” s’ha estructurat en 13 sèries que recullen la producció documental derivada del govern de la diòcesi⁴³. Per qüestions d’operativitat i gestió i tenint en compte que es tracta d’un volum important de documentació, les sèries s’han reproduït en set sèries superiors: una de general per a la documentació que fa referència a tot el bisbat i sis més per a les divisions administratives de la diòcesi, que al seu torn recullen les modificacions intrínseques que han experimentat⁴⁴.

3.4.3. *Baronies de la mitra*

Aquesta secció no és recollida en cap dels actuals quadres de classificació dels bisbats catalans. De fet, es considera que la gestió del patrimoni de la mitra, tot i tractar-se de béns temporals, és una part més de la gestió del patrimoni del bisbe de la diòcesi, per la qual cosa, per exemple, en el quadre de classificació de l’Arxiu diocesà de Barcelona, la documentació que forma part d’aquesta sèrie és inclosa dins de la secció “Bisbe”.

En l’aplicació teòrica del quadre funcional proposat només l’arxiu de Lleida no tindrà cap sèrie en aquesta secció, ja que les vicissituds històriques no han permès que s’hagi conservat documentació susceptible de formar-ne part. A l’arxiu de Girona, només la col·lecció de pergamins formarà part d’aquesta secció. Per a la resta d’arxius diocesans, tots conserven documentació que fa referència a l’administració dels béns de la mitra, bé que no coincideixen en els epígrafs i que en alguns arxius n’hi ha més varietat que en altres. Si exceptuem el cas de Barcelona, la resta de centres ubiquen en un mateix nivell de classificació aquest tipus de documentació que, d’altra banda, és de cronologia similar.

Per estructurar aquesta secció en la reordenació de l’AEV s’ha seguit el mateix criteri que a la secció “Govern de la diòcesi”. S’han aplicat onze sèries idèntiques que s’han implementat quan ha estat necessari. D’aquesta manera, el quadre de classificació segueix un mateix ordre per a cada divisió o funció que s’ha definit, sempre partint de l’estudi del funcionament de l’administració d’aquests béns temporals⁴⁵. A la primera agrupació s’ubiquen aquells documents que fan referència a la generalitat de territoris –“Administració general de les baronies”–; a l’última, la sèrie de “Pergamins”, de la qual parlem més endavant, mentre que la resta s’han confeccionat a partir de les divisions administratives emprades a l’època.

Percentualment, les xifres dels bisbats catalans per la secció de “Baronies de la mitra” són les següents:

Sèries de "Baronies de la mitra" dels bisbats catalans			
Bisbat	Sèries totals	Baronies de la mitra	%
Tarragona	23	2	8,7
Barcelona	113	5	4,4
Girona	68	0	0,0
Lleida	24	0	0,0
Solsona	34	2	5,9
Tortosa	73	2	2,7
Urgell	48	2	4,2
Vic	70	10	14,2
Total	454	23	5,0

De fet, bé que percentualment el bisbat que s'acosta més a la mitjana és el de Barcelona, seguit del d'Urgell, la resta de diòcesis, si n'exceptuem Girona i Lleida, tenen entre dues i tres sèries dins d'aquesta secció. Un cas a part seria el de Vic, en què possiblement pel tipus d'ordenació que va rebre es va prioritzar aquesta secció per tal com ofereix documentació històrica per a la reconstrucció de les estructures de propietat del bisbat i, per tant, de l'evolució territorial d'aquest, fet que dona notícies històriques sobre la població, l'administració i el funcionament dels territoris de la diòcesi. Potser per haver heretat aquest tipus de classificació més desenvolupada, en el projecte de reorganització de l'AEV la secció de les "Baronies de la mitra" ha quedat estructurada en 90 sèries, que percentualment suposen un 27,2% del total de les sèries descrites, fet que significa un increment important respecte a les xifres teòriques que mostra la taula. Aquest augment del pes de la secció de "Baronies de la mitra" s'explica per la necessitat d'aplicar un mateix quadre al conjunt de territoris en què estava dividida l'administració de les baronies, fet que ha significat un major nombre de sèries i subsèries que ha permès, alhora, plasmar sobre el quadre el funcionament d'aquesta secció de manera coherent i explícita.

Pel que fa a la necessitat d'aïllar les baronies de la mitra dins d'una secció autònoma i independent del que és la gestió ordinària del bisbat, es va partir del supòsit que la naturalesa de la documentació que es generava a l'administració dels béns i les jurisdiccions del bisbat, on el bisbe exercia de senyor territorial, eren diferents de l'administració quotidiana de la diòcesi, per més que els guanys que aportaven l'administració dels béns i les jurisdiccions de les baronies revertissin o fossin part del producte de què disposava el bisbe per a la dotació econòmica de la diòcesi. Tot i la relació entre les dues administracions, considerem que la naturalesa de la gestió de les baronies i la del govern de la diòcesi són diferents, perquè la primera es regeix com a senyor temporal per bé que qui l'exerceix és un membre de l'Església, mentre que la

segona és una administració essencialment derivada de les obligacions de govern del bisbe com a cap de la diòcesi i no com a senyor d'uns béns i unes jurisdiccions temporals.

3.4.4. Col·leccions històriques

Continuant amb l'exercici comparatiu, i partint dels quadres de classificació dels bisbats diocesans, només en cinc dels vuit bisbats catalans caldria reubicar les sèries de "Col·leccions històriques". De fet, "Col·leccions històriques" no és en si mateixa una secció, sinó que es tracta de sèries que s'ubicaran amb aquest epígraf a les seccions corresponents: "Actes episcopals", "Govern de la diòcesi" o "Baronies de la Mitra". L'epígraf vol significar que es tracta de documentació que pel tractament que ha rebut ha quedat descontextualitzada, ha perdut l'ordre original i és impossible de reubicar correctament. Dins d'aquesta causística trobem la secció de "Pergamins", que és present gairebé a tots els arxius històrics diocesans catalans.

Partint d'aquesta premissa, el bisbat de Lleida, per les vicissituds que ha passat, no ha conservat pergamins i, per tant, no ha pogut crear aquesta col·lecció típica de totes les diòcesis catalanes. Pel que fa a l'arxiu de Tortosa, la poca organització de què disposa no ha fet possible aïllar, en el quadre que presenten, les col·leccions que conté la institució. Finalment, el bisbat d'Urgell, tot i custodiar documents en pergamí susceptibles d'estar agrupats sota "Col·leccions històriques", no els fa constar al quadre de classificació, per la qual cosa a nivell teòric no queda reflectit. Percentualment, les xifres dels bisbats catalans per les sèries de "Col·leccions històriques" són les següents:

Sèries de "Col·leccions històriques" dels bisbats catalans			
Bisbat	Sèries totals	Col·leccions històriques	%
Tarragona	23	3	13,0
Barcelona	113	9	8,0
Girona	68	2	2,9
Lleida	24	0	0,0
Solsona	34	2	5,9
Tortosa	73	0	0,0
Urgell	48	0	0,0
Vic	70	8	11,4
Total	453	24	5,2

Intentar treure conclusions a partir dels resultats numèrics que es produeixen de l'aplicació de la proposta de quadre funcional és arriscat, perquè es tracta d'una aplicació teòrica, que és susceptible de variar a

partir de l'aplicació real del quadre de classificació en els arxius històrics diocesans catalans. No obstant això, de mitjana, un 5,5% del total de sèries dels bisbats catalans són col·leccions històriques, fet que resulta versemblant i susceptible de poder ser disminuït en una aplicació pràctica del quadre. De fet, un cop aplicat aquest quadre a l'AEV, les sèries de "Col·leccions històriques" han quedat reduïdes a 5 del total de 331 en què ha quedat distribuït el quadre, fet que significa un 1,5% del total de sèries descrites, molt inferior a l'11,4% que apareix a la taula. A l'AEV, les "Col·leccions històriques" han quedat definides en dues grans sèries: "Pergamins" i "Documents pendents de classificar". La segona està subdividida en "Episcopologi ausetà" i en "Col·leccions de documents". El motiu de descriure una sèrie com a "Documents pendents de classificar" és perquè, en el moment de finalitzar el projecte de reorganització, la descripció del fons no era completa i es van mecanitzar els instruments antics sense revisar la validesa de la seva descripció i classificació⁴⁶. La sèrie de "Pergamins" ha quedat ubicada a la secció "Baronies de la Mitra" i la de "Documents pendents de classificar", a la de "Govern de la diòcesi".

Una altra observació que es pot aplicar a la taula percentual és que els arxius que han estat més tractats i als quals s'han aplicat criteris que avui estan més allunyats de la ciència arxivística, és a dir, els arxius de Barcelona i de Vic, són els que presenten el percentatge més alt de col·leccions històriques, mentre que als arxius on s'han aplicat criteris orgànics estrictes (Girona) el percentatge és molt menor. Finalment, el cas de Tarragona presenta un quadre de classificació tan ambigu en una documentació escassa i tractada de manera subjectiva que fa que les sèries susceptibles de formar part de "Col·leccions històriques" siguin molt superiors a la de la resta de bisbats catalans.

3.4.5. Biblioteca i hemeroteca

Finalment, han quedat documents descrits als inventaris dels fons històrics diocesans catalans que no han estat ubicats a cap de les seccions d'arxiu descrites per no ser considerats documentació arxivística. Teòricament, només els arxius de Tarragona i Barcelona contenen documentació que no hauria de ser a l'arxiu, mentre que a la resta de centres, i partint sempre de la base teòrica dels instruments publicats, no hi ha documentació aliena als fons arxivístics.

De fet, segons el nostre criteri i partint del marc teòric que coneixem, aquests documents haurien de formar part de la biblioteca i/o de l'hemeroteca de la institució, per tal com, a priori, els "Còdexs", "Incunables", "Gravats i postals" i "Fragments litúrgics" no són documents produïts per l'administració diocesana en l'exercici de les seves activitats i no es poden considerar integrants de l'arxiu diocesà. No obstant això, en l'aplicació pràctica del quadre funcional es podria haver de reconsiderar aquesta decisió en el cas de l'arxiu diocesà de Barcelona,

quan es constatés realment quin tipus de material cartogràfic i fotogràfic conserva el centre.

Pel que fa a l'experiència de l'AEV, no han aparegut aquests tipus de documents durant l'aplicació del quadre funcional.

Les xifres comparatives del total de sèries descrites que formarien part de la biblioteca i/o hemeroteca de cada institució són les següents:

Sèries de "Biblioteca i hemeroteca" dels bisbats catalans			
Bisbat	Sèries totals	Biblioteca i hemeroteca	%
Tarragona	23	2	8,7
Barcelona	113	5	4,4
Girona	68	0	0,0
Lleida	24	0	0,0
Solsona	34	0	0,0
Tortosa	73	0	0,0
Urgell	48	0	0,0
Vic	70	0	0,0
Total	453	7	1,5

4. Consideracions finals

Si ens remetem als objectius que ens havíem fixat en la introducció de l'article, que passaven per la presentació i la definició de les institucions i els conceptes a estudiar i la legislació que els afecta, el coneixement del contingut dels arxius històrics diocesans, i la formulació d'una proposta vàlida per al tractament dels fons històrics, comprovant-ne la seva aplicació, podem afirmar que aquests s'han aconseguit. De tota manera, cal fer un seguit de consideracions als aspectes que s'han recollit al llarg d'aquest article.

En primer lloc, cal recordar un cop més que els arxius històrics diocesans catalans conserven, en alguns casos, documents de més de mil anys d'antiguitat, mentre que el corpus jurídic eclesiàstic, *Codi de dret canònic*, no fixa les seves bases fins al 1917. Això no significa que l'Església hagi estat vint segles sense un corpus jurídic en què basar-se, al contrari, és evident que es regia per un conjunt de lleis i normes i que el *Codi de dret canònic* no deixa de ser la plasmació d'aquesta jurisprudència en uns canons unificats. De tota manera, si a aquest fet hi afegim que, per a la gran majoria d'arxius diocesans catalans –amb l'excepció de Barcelona i Girona–, les intervencions arxivístiques que s'hi han fet daten del final del segle XIX i durant el segle XX, ens dona pistes sobre la situació dels centres a l'actualitat. Si a això hi sumem l'apa-

rició d'un nou *Codi de dret canònic* el 1983, que és fruit de l'esperit del Concili Vaticà II –que va canviar i sacsejar l'estructura de l'Església– i que, tot i mantenir les jerarquies i el sistema organitzatiu, preconitza una Església més propera als fidels i, en certa manera, més funcional i participativa, acabem d'anotar algunes de les discordances que, al nostre entendre, presenten els arxius històrics diocesans.

En segon lloc, les discordances entre la nova legislació eclesiàstica i els reglaments eclesiàstics en matèria d'arxiu no deixen de topar amb la realitat dels centres d'arxiu. D'una banda, cal reconèixer que hi ha en la legislació un fort pes de l'estructura orgànica i jeràrquica de l'Església, pes que també afecta els arxius eclesiàstics (el Bisbe com a màxim responsable de tota la diòcesi i per extensió dels arxius; la diferenciació entre arxius històrics, administratius i secrets...). De l'altra, però, també hi ha eines que a priori haurien de permetre una gestió diferent del tresor documental de l'Església. És a dir, des del *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles*⁴⁷ al document *La función pastoral de los archivos eclesiásticos*⁴⁸, s'han fet prou propostes des de la mateixa Església perquè la realitat dels arxius històrics diocesans fos diferent de l'actual, això per no mencionar la legislació civil aplicable en matèria d'arxius eclesiàstics.

En tercer lloc, els aspectes mencionats –riquesa i antiguitat dels fons, desenvolupament de la legislació eclesiàstica, interès de l'Església a mantenir el seu patrimoni–, més la dedicació dels professionals eclesiàstics de cada centre, plantegen la qüestió de per què els arxius històrics diocesans catalans no compleixen les perspectives que, a priori, haurien d'acomplir segons els instruments de descripció publicats i la voluntat d'associació i d'aportar noves perspectives per part dels responsables dels centres d'arxiu i de la mateixa Església. Les causes, segons hem vist al llarg de l'article, les podem centrar en la parcial aplicació de la normativa eclesiàstica; en la manca d'unitat tant intradiocesana com interdiocesana, tant a nivell de terminologia com de criteri a l'hora d'aplicar les tècniques arxivístiques que, de forma pionera, van desenvolupar els mateixos arxivers eclesiàstics; en la manca de dotació econòmica i de mitjans... Però, sobretot, en la no aplicació del projecte d'arxiu que es va definir el 1976 al *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles*.

En quart lloc, un altre aspecte a desenvolupar que es deriva de la manca de seguiment del *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles* és l'aplicació d'un sistema unitari en els criteris generals d'intervenció en els fons. En part és lògic que cada diòcesi s'estructuri a partir de les particularitats intrínseques interpretant les línies del *Codi de dret canònic* i adaptant-les a les seves necessitats i personalitat. No obstant això, aquesta natural i fins i tot necessària estructuració de les diòcesis, topa de ple amb el sistema arxivístic quan aquest s'estructura a partir dels organismes productors que són similars però diferents a cada diòcesi. Aquest fet comporta confusionisme a l'hora del necessari intercan-

vi d'informació interdiocesà, de manera que si tenim en compte que es tracta d'arxius històrics i que, per tant, la seva funció bàsica és el servei als usuaris –interns o externs– amb la finalitat de ser utilitzat per a la investigació històrica, aquests usuaris es trobaran que a cada diòcesi el tractament de documentació amb funcions idèntiques es diferent. Per tant, l'intercanvi d'informació de manera fluïda es dificulta. Si a aquest fet hi afegim el diferent nivell de descripció de cada centre, motivat per les circumstàncies de cada arxiu, la qüestió s'agreuja encara més.

En cinquè lloc i fruit d'aquesta reflexió i de les que s'han anat desgranant al llarg de l'estudi, es fa palès que cal un instrument de descripció que ajudi a unificar i a identificar la documentació que es conserva als arxius històrics diocesans catalans. Un quadre de classificació orgànic és inviable, tant per les qüestions ja esmentades com per la problemàtica de tornar l'ordre original a una documentació que ha estat tractada tard i amb uns criteris arxivístics diferents dels actuals. A més, ha de ser un instrument que respecti la personalitat dels centres i que no es contradigui amb la legislació eclesiàstica. Per aquest motiu es proposa un quadre funcional. Tot i no ser experts en dret i menys en dret canònic, el *Codi de dret canònic* de 1983 parla més de les funcions, bé que no deixa de banda els organismes. El *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles*, per contra, se centra més en l'organització orgànica que en la funcional. Malgrat tot, la manera d'unificar criteris de descripció sense destruir les tasques fetes i que, alhora, respecti les particularitats de cada centre –i, per tant, de cada diòcesi– és a partir d'un quadre funcional. Val a dir que aquesta només és una proposta que funciona si s'aplica a les descripcions que existeixen dels arxius diocesans (algunes força precàries) i que cal revisar, consensuar i ajustar en la hipotètica aplicació futura en cada arxiu particular. En tot cas, és una proposta que planteja una solució conceptual diferent a les que fins ara s'han aplicat.

La proposta també deixa interrogants oberts, com ara l'adequació dels diferents nivells de descripció de documentació similar de cada centre. Malgrat això, cal considerar que la jerarquia de les sèries que es plantegen no és significativa en un sentit jeràrquic estricte, llevat dels nivells superiors o seccions. La resta són sèries que poden estar supeditades a una sèrie superior per qüestions d'estructuració, però aquest fet no implica que la sèrie superior tingui preponderància o més personalitat que la inferior, sinó que es tracta d'una mera agrupació accidental de dos conceptes que per qüestions intel·lectuals van supeditats a nivell teòric un a l'altre. Una altra qüestió a unificar és la terminologia a emprar, perquè en el plantejament presentat es desenvolupa una terminologia pròpia que de ben segur cal unificar i consensuar amb els diferents centres d'arxiu.

Finalment, el quadre de classificació funcional que es presenta és una eina útil per a un tractament comú de les diverses realitats dels arxius històrics diocesans, com s'ha demostrat a l'assaig teòric d'aplicació als instruments de descripció existents dels arxius històrics diocesans cata-

lans i com s'ha desenvolupat i aplicat en el cas de l'Arxiu Episcopal de Vic. Malgrat tot, però, la reflexió i les propostes que s'han desenvolupat, per bé que perfectament viables al nostre entendre, no signifiquen una solució definitiva a la realitat dels arxius diocesans. D'una banda, no es pot oblidar que els centres d'arxiu de les diòcesis de Catalunya conserven fons que no són produïts per les administracions diocesanes i, de l'altra, que l'aplicació del quadre funcional per als fons històrics diocesans significaria un canvi radical per a aquests fons, però no incidiria de cap manera en la producció documental actual, per tal com els bisbats són organismes vius, de manera que, amb el temps, la problemàtica que hem analitzat es tornaria a reproduir. A més, no hi ha cap procediment establert que especifiqui com cal gestionar tots aquests béns documentals, com cal produir-los, com i quan cal transferir-los de l'arxiu administratiu a l'històric, quins cal conservar, etc. Per tot això, volem acabar reflexionant sobre la necessitat d'aplicar una estratègia més ambiciosa per al conjunt del patrimoni documental de l'Església a Catalunya.

4.1. Cap a un sistema de gestió integral

La complexitat del patrimoni documental que conserven les diòcesis catalanes ve donada tant per l'antiguitat de la institució com pel fet que els arxius històrics diocesans, a més de conservar el que és *strictu sensu* el fons diocesà, conserven documentació d'altres institucions de la diòcesi, com poden ser els arxius de parròquies, convents, monestirs, delegacions, etc. i, fins i tot, fons notariais, judicials, particulars, institucionals o patrimonials. Per aquest motiu, cal diferenciar entre la política global de les diòcesis pel que fa a la gestió del patrimoni documental i el que és estrictament el fons diocesà. D'aquesta manera, l'estratègia està a planificar un sistema de gestió que contempli el conjunt del patrimoni documental i, dins d'aquest sistema, uns mecanismes particulars que permetin el correcte tractament dels fons diocesans de manera específica. Malgrat tot, el sistema cal concebre'l, no només pel patrimoni documental entès com a històric o inactiu, sinó també per a tota la documentació que es produeix en la diòcesi. Això és, per a tota la documentació que produeix la cúria diocesana i les administracions, les delegacions, les entitats i els organismes diocesans en l'exercici de les seves activitats.

4.1.1. El Sistema de Gestió de la Documentació Diocesana (SGDD)

Per implantar un sistema de gestió de la documentació diocesana (SGDD) que permeti aplicar uns criteris unitaris per a tota la producció documental, cal conèixer les necessitats de les diòcesis i dissenyar els

mecanismes adients per a satisfer-les. De fet, la problemàtica dels fons de les administracions diocesanes es basa en com identificar, organitzar i controlar amb el màxim d'eficàcia els fluxos de documentació des que aquesta es genera fins que deixa de tenir vida administrativa, i en què i com conservar i com i què difondre un cop la documentació ha passat a un estadi semiactiu o inactiu. Per això, hi ha d'haver un organisme capacitat i amb prou poder d'execució per marcar les línies que cal seguir, és a dir, per definir un SGDD. Aquest organisme l'anomenarem Servei Diocesà d'Arxius (SDA). Abans, però, de fixar les seves funcions, cal conèixer quina és l'estructura organitzativa de les diòcesis per delimitar on cal ubicar el SDA.

4.1.2. L'estructura organitzativa de les diòcesis

El SDA, organisme encarregat de dissenyar i aplicar el SGDD, ha de tenir prou capacitat de decisió i ser prou transversal com per assegurar que el SGDD s'apliqui de manera correcta i efectiva. Per aquest motiu, cal ubicar el SDA dins d'un lloc idoni en l'estructura administrativa dels bisbats.

De fet, si bé totes les diòcesis catalanes segueixen el que estableix el *Codi de dret canònic*, en els organigrames dels bisbats hi ha diferències en la nomenclatura i en el lloc que ocupen en l'estructura els organismes i les delegacions episcopals. Per això hem realitzat una síntesi dels organigrames. En la taula resum que presentem es reproduïxen els components més significatius de les diòcesis, sense tenir en compte les particularitats específiques de cada bisbat. De tota manera, les entitats i les delegacions no incloses produeixen documentació i han de ser ateses pel SDA i aplicar el SGDD. De fet, la taula representa un intent d'unificació per passar de les estructures i les nomenclatures específiques de cada bisbat a unes estructures més generals.

Organigrama de les diòcesis catalanes				
Càrrec / Estructura	Organisme	Diòcesi	Síntesi organismes	Síntesi càrrec / Estructura
Arquebisbe		Barcelona / Tarragona Girona / Lleida / Solsona / Tortosa / Urgell / Vic	→ Arquebisbe	→ Òrgans de govern
Bisbes auxiliars		Barcelona	→ Bisbes auxiliars	
Bisbe coadjutor		Urgell	→ Bisbe coadjutor	
Cúria diocesana*	Consell Episcopal	Barcelona / Tarragona / Girona / Tortosa / Urgell / Vic	→ Consell Episcopal	→ Òrgans executius
	Consell de govern	Lleida / Solsona		
	Vicariat General	Barcelona / Tarragona / Girona / Solsona Lleida / Tortosa / Vic	→ Vicariat General	
	Vicaria General	Urgell: vicari general dins vicaria d'administració		
	Vicaries Episcopals	Tarragona / Girona / Solsona / Vic		
	Vicaris auxiliars	Lleida	→ Vicaries Episcopals	
	Vicaria de Pastoral	Tortosa		
	Vicaria de promoció			
	coordinació apostolats laics	Girona		
	Secretaria General	Barcelona / Girona / Tortosa		
	Secret. General i Cancelleria	Tarragona / Lleida / Solsona / Vic Urgell: canceller i vicecanceller dins vicaria d'adm.	→ Secretaria General i Cancelleria	
	Arxiu diocesà	Barcelona / Tarragona / Girona / Lleida / Solsona	→ Arxiu diocesà	
	Arxiu general	Vic		
	Arxiu històric	Tortosa / Vic		
	Del. diocesana d'economia	Urgell: arxiver dins la vicaria d'administració però sense especificar el tipus d'arxiu		→ Administració econòmica
	Administració econòmica**	Barcelona / Tarragona		
	Depart. d'affers econòmics	Girona		
	Administració diocesana	Lleida		
	Vicaria d'economia	Solsona / Vic	→ Administració econòmica	
	Ecònom i habilitat	Tortosa		
	Col·legi d'arxiprestos	Urgell		
	Arxiprestos i arxiprestats	Tarragona / Solsona / Tortosa Lleida / Vic	→ Col·legi d'Arxiprestos	

Organigrama de les diòcesis catalanes				
Càrrec / Estructura	Organisme	Diòcesi	Síntesi organismes	Síntesi càrrec / Estructura
Organismes judicials	Vicaria Judicial	Tarragona / Girona / Lleida / Solsona / Tortosa Urgell: vicari judicial, jutges diocesans..., dins la vicaria d'administració		
	Tribunal eclesiàstic	Barcelona / Lleida / Vic	Vicaria Judicial i Tribunal eclesiàstic	→ Òrgans judicials
Organismes consultius	Revisors de publicacions	Vic		
	Consell presbiteral	Tots els bisbats	Consell presbiteral	
	Consell de pastoral	Tots els bisbats	Consell de pastoral	
	Col·legi de consultors	Tots els bisbats	Col·legi de consultors	→ Òrgans consultius
Delegacions	Rectors consultors	Girona / Solsona	Rectors consultors	
	Consell assumptes econòmics	Tarragona / Girona / Lleida / Solsona / Tortosa / Urgell / Vic	Consell d'assumptes econòmics	
	Del. Dioc. patrimoni cultural	Barcelona		
	patr. artístic, doc. i art sacre	Tarragona	Delegació de patrimoni cultural	→ Delegacions
Institucions i centres****	Delegació patrimoni cultural	Girona / Solsona / Tortosa / Urgell / Vic		
	Comissió patrimoni cultural			
	Museu Diocesà	Tots els bisbats		
	Biblioteca***	Tots els bisbats	Institucions i centres	→ Institucions i centres
Capítol catedral	Seminari diocesà	Tots els bisbats		
	Arxius capitular	Tots els bisbats	Capítol catedral	→ Capítol catedral
Parròquies	Arxius parroquial	Tots els bisbats	Parròquies	→ Parròquies
Instituts de Vida consagrada	Arxius conventuals...	Tots els bisbats	Instituts de Vida consagrada	→ Instituts de Vida consagrada

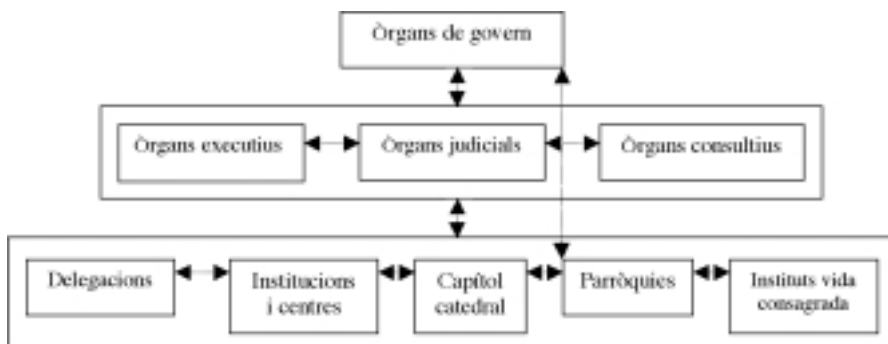
* L'estructura de les diòcesis varia o està dividida en subestructures o organismes diferents. En aquest quadre els recollim sota l'entrada "Cúria diocesana", perquè entenem que la resta de subestructures estan incloses dins d'aquest concepte més genèric i separen com a ens diferent els organismes judicials.

** Consta de la Vicaria episcopal per a l'administració dels béns eclesiàstics i la gestió de l'economia diocesana, la Junta d'economia diocesana i la Junta de l'Institut especial "Sant Feliu".

*** En alguns bisbats la biblioteca diocesana està associada al seminari diocesà (Barcelona, Tarragona, Girona), mentre que a Vic hi ha biblioteca al seminari i a l'arxiu històric. A Urgell s'ubica el bibliotecari dins de la cúria diocesana i, a Lleida, Solsona i Tortosa, no s'esmenta, si bé hi ha biblioteca diocesana.

**** Tot i ser conscients de la seva diferència, no distingim entre seminari major, menor, conciliar i institut de ciències religioses.

Així, doncs, les diòcesis catalanes estan abstractament constituïdes per tres nivells jeràrquics interrelacionats de forma vertical i transversal. Esquemàticament es representaria de la forma següent:

La qüestió és on cal ubicar el SDA perquè pugui desenvolupar de manera coherent la tasca que li escau. Si analitzem l'estructura organitzativa de cada diòcesi arribem a la conclusió que només hi ha tres llocs possibles on ubicar-lo: òrgans de govern, delegacions o òrgans executius. De fet, sembla evident que dins d'òrgans judicials no és el lloc natural per al SDA, i els òrgans consultius no tenen una funció administrativa, sinó de consell a l'arquebisbe/bisbe de cada diòcesi. Pel que fa a la resta d'organismes del que abstractament anomenem tercer nivell, sembla prou evident que, llevat del cas de les delegacions, no és el lloc adequat per ubicar-hi el SDA. Però, on cal ubicar el SDA?

La primera opció que plantejem, dins d'òrgans de govern, es motiva pel fet que el SDA ha de tenir capacitat per fer aplicar les directrius que dissenya. Ubicat dins d'òrgans de govern o, el que és el mateix, depenent directament de l'arquebisbe/bisbe, el SDA pren unes dimensions que fan inqüestionable la capacitat per fer aplicar el SGDD. De tota manera, el tema no és només de potencial d'aplicació del SGDD per part del SDA, sinó també de transversalitat i de relació amb la resta de l'estructura diocesana, per la qual cosa ubicar el SDA dins d'òrgans de govern segurament seria desproporcionat a les pròpies funcions del servei.

La segona opció, dins de delegacions, planteja més dubtes. Si fem l'anàlisi de l'organigrama particular de cada bisbat, tots recullen la delegació diocesana de patrimoni cultural, i els bisbats de Barcelona i Vic inclouen dins de delegacions el museu episcopal, mentre que Tarragona, Lleida i Urgell l'inclouen dins d'institucions i centres. L'avantatge d'incloure el SDA dins de delegacions és que aquest pren una personalitat pròpia i independent, amb prou capacitat per a relacionar-se transversalment amb la resta de l'estructura del bisbat. És a dir,

dins de la independència té flexibilitat per relacionar-se amb la resta. Pel que fa a autoritat, segons el *Codi de dret canònic*, “la potestat executiva ordinària pot delegar-se tant per a un acte com per a la generalitat dels casos, si no és que el dret disposa expressament una altra cosa”⁴⁹. A més, “la potestat executiva ordinària, i també la delegada per a la generalitat dels casos, han de ser interpretades àmpliament, però totes les altres estrictament; tanmateix, hom entén que ha estat concedit també tot el necessari perquè aquesta potestat pugui exercir-se a qui s’ha delegat una potestat”⁵⁰. Aparentment es donen totes les condicions per situar el SDA dins de delegacions, però la qüestió és: ¿seria millor incloure’l dins de l’estructura executiva de les diòcesis?

La tercera opció que plantejem és la ubicació dins dels òrgans executius. Hem utilitzat aquest epígraf per incloure el que en els organigrames dels bisbats catalans consta dins d’òrgans de govern i de justícia, cúria diocesana i òrgans executius. De fet, l’estructura que inclou el que anomenem òrgans executius és la que gestiona el dia a dia de la diòcesi, la que es relaciona amb la jerarquia superior i la inferior i la que té capacitat per a fer aplicar les decisions emanades tant dels organismes superiors com de les atribucions definides per a cada part de l’estructura que forma el conjunt d’òrgans executius. En aquest sentit, doncs, la capacitat de prendre decisions i d’aplicar-les és àmplia i acceptada per la resta de l’estructura diocesana i les relacions verticals i transversals són fluïdes. D’altra banda, les parts que conformen l’estructura dels òrgans executius no deixen de ser delegacions de l’ordinari de la diòcesi, si bé més tipificades pel *Codi de dret canònic*, que no parla en cap moment del SDA ni de la necessitat de crear-lo.

Per totes aquestes qüestions –capacitat de decisió i d’aplicació i capacitat de relació– i pel fet de ser el centre neuràlgic de l’administració diocesana, creiem que el lloc més idoni per situar el SDA és dins d’òrgans executius. No obstant això, dins d’aquests òrgans executius els bisbats catalans hi ubiquen l’arxiu diocesà, que legalment depèn del secretari-canceller. La figura “arxiu diocesà”, en aquest cas, es refereix a l’arxiu diocesà *strictu sensu*, mentre que el SDA transcendeix de l’arxiu com a tal, per això entenem que el nivell que li correspon dins d’òrgans executius és el mateix que té, per exemple, el vicariat general o l’administració econòmica. És a dir, es tracta d’un ens no vinculat a cap part de l’estructura que forma la superestructura d’òrgans executius.

4.1.3. El Servei diocesà d’arxius (SDA)

Per l’anàlisi fet a l’apartat anterior, el lloc més idoni per ubicar el SDA és dins d’òrgans executius, com una peça més de l’engranatge administratiu del bisbat i amb atribucions per dissenyar i fer aplicar el SGDD a tots els organismes, les delegacions i els ens del bisbat. L’objectiu passa per, com anunciàvem, dissenyar un sistema capaç d’identificar, organitzar i controlar amb el màxim d’eficàcia els fluxos de documentació des

que aquesta es genera i fins que deixa de tenir vida administrativa; i, també, d'establir què i com conservar, i com i què difondre un cop la documentació ha passat a un estadi semiactiu o inactiu, tot per aconseguir el màxim d'eficàcia, eficiència i economia en la gestió dels fons documentals.

Perquè es compleixin aquests objectius el SDA ha de dissenyar un SGDD que estableixi les pautes que hauran de seguir tots els usuaris del sistema i que passen per:

- Definir el sistema d'arxius de la diòcesi.
- Elaborar models de tractament comuns i instruments de descripció, classificació i catalogació per a tots els fons i per a tots els nivells d'arxiu.
- Determinar els terminis de vigència administrativa de la documentació.
- Fixar els criteris d'accés, avaluació i conservació de les sèries⁵¹.
- Regular els terminis de transferències.
- Aconseguir la informatització dels fons amb procediments que garanteixin la unitat del tractament arxivístic.
- Garantir la recuperació de la informació a les persones autoritzades mentre la documentació estigui en un període actiu i semiactiu i garantir l'accés, la recuperació i la difusió dels fons considerats de conservació permanent un cop transcorreguts els terminis de vigència administrativa.

Les pautes anunciades perquè el SDA pugui establir un SGDD i que aquest funcioni amb èxit són, malgrat la seva concreció, d'una enorme dificultat a l'hora de passar del nivell teòric al nivell d'aplicació del sistema i s'escapen dels objectius d'aquest article. De tota manera, considerem que el disseny i l'aplicació d'un SGDD és bàsic per a la gestió, no només de la documentació que produeix l'Església, sinó pel mateix desenvolupament de les seves activitats en uns paràmetres de coherència, eficiència i eficàcia⁵².

5. Apèndix

En aquest apartat presentem l'Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic que resulta de l'aplicació del quadre de classificació funcional proposat un cop finalitzat el projecte de reorganització i informatització dels fons. Al camp "codi" no hem fet constar els dos primers nivells de xifres que apareixen a la consulta telemàtica de la base de dades (<www.abev.net>) per no fer tan feixuga la taula. De fet, els codis 01.001. que apareixen a la base de dades en línia de l'ABEV signifiquen "Fons episcopals" (01.) i "Arxiu Episcopal de Vic" (001.).

A l'inventari sumari que presentem hi apareixen sèries i subsèries que finalitzen amb el codi .99; es tracta de sèries del sistema de classificació antic que es van mecanitzar, però que no va ser possible revisar-ne el contingut. Aquesta circumstància es va reflectir al sistema que actualment és operatiu i es va unificar a la codificació amb aquesta numeració. Per la resta, es pot apreciar l'aplicació del quadre de classificació funcional que hem proposat, la unificació de criteris a nivell de sèries de descripció i de repetició d'epígrafs sempre que ha estat possible. Cal aclarir que els diferents nivells de subordinació que delimita el quadre no són una qüestió de jerarquia, sinó una qüestió d'ordenació. És a dir, les sèries superiors no significa que tinguin més valor jeràrquic que les inferiors.

Sota els codis 50. i 51. apareix la documentació que s'ha agrupat a "subfons". Conté aquells documents que estan vinculats a l'administració diocesana, bé que en un determinat moment l'organisme productor que la generava no era la mateixa diòcesi.

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)		
Codi	Sèrie	Cronologia
01.	Actes episcopals	1290-1921
01.01.	Ordenacions	1752-1912
01.02.	Congregacions de Vida Religiosa	1402-1913
01.02.01.	Instituts femenins	1901-1913
01.02.01.01	<i>Dominiques de l'Anunciata (Pare Coll, Vic)</i>	1876-1913
01.02.01.02.	<i>Carmelites de la Caritat (Vedrunes, Vic)</i>	1860-1913
01.02.01.03.	<i>Josefines de la Caritat (Vic)</i>	1885-1900
01.02.01.04.	<i>Reparadores (Maria Reparadora, Manresa)</i>	1883-1913
01.02.01.05.	<i>Adoratives, Caputxines, Sagrat Cor de Jesús, Santa Casa de Natzaret, Divina Pastora i Puríssima Concepció (Felip Nèries, Saleses i Servites)</i>	1692-1900
01.02.01.06.	<i>Carmelites. Orde Carmelità (Presentació, Vic)</i>	1694-1885
01.02.01.07.	<i>Adoratius Perpètuos del Santíssim Sagrament (Sagramentàries, Vic)</i>	1857-1865
01.02.01.08.	<i>Carmelites Descalces (Santa Teresa, Vic)</i>	1676-1828
01.02.01.09.	<i>Dominiques (Monestir de Santa Clara, Vic)</i>	s. XVII
01.02.02.	Instituts masculins	1402-1853
01.02.02.01.	<i>Congregació Oratori Sant Felip Neri, Vic</i>	1757
01.02.02.02.	<i>Franciscans (Convent del Remei, Vic)</i>	1773-1833
01.02.02.03.	<i>Trinitaris Descalços, Vic</i>	1780-1800
01.02.02.04.	<i>Carmelites Calçats (El Carme, Vic)</i>	1689
01.02.02.05.	<i>Orde Frares Predicadors (Sant Domènec, Vic)</i>	1762-1826
01.02.02.06.	<i>Orde de la Mercè (Mercedaris, Vic)</i>	1402-1853
01.02.02.07.	<i>Companyia de Jesús</i>	1609-1815
01.03.	Visites Pastorals	1290-1921
01.04.	Concilis i Sínodes	1610-1779
01.05.	Llicències eclesiàstiques	1779-1882
01.06.	Rituals	1575-1583
02.	Govern de la diòcesi	1164-1993
02.01.	Administració General	1300-1985
02.01.01.	Col·leccions històriques	1822
02.01.02.	Actes Episcopals	1609-1805

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
02.01.03.	Provisió de càrrecs	1697-1907
02.01.03.01.	<i>Concursos a rectorats</i>	1715-1776
02.01.03.02.	<i>Concursos a beneficis curats</i>	1776-1907
02.01.03.02.01.	Fulls de mèrits	1697-1825
02.01.03.02.02.	Presentació de ternes	1760-1799
02.01.03.02.03.	Correspondència	1776-1880
02.01.04.	Administració econòmica	1300-1985
02.01.04.01.	<i>Patrimoni</i>	s. XV-s. XIX
02.01.04.01.01.	Descripcions generals de béns	s. XV-s. XIX
02.01.04.01.02.	Expropiacions	1855-1859
02.01.04.02.	<i>Comptabilitat</i>	1544-1985
02.01.04.02.01.	Comptes, rebuts i informes	1544-1857
02.01.04.02.02.	Sortides generals de l'administració	1807
02.01.04.02.03.	Habilitació	1941-1985
02.01.04.03.	<i>Impostos</i>	1300-1867
02.01.04.03.01.	Disposicions d'autoritats	1561-1867
02.01.04.03.02.	Correspondència	1685-1835
02.01.04.03.03.	Comptes i rebuts	1300-1849
02.01.04.03.04.	Memorials i informes	1603-1819
02.01.04.03.05.	Notes i esborranys	s. XVII-1819
02.01.04.03.06.	Resolució de conflictes	1685-1815
02.01.04.04.	<i>Majordomia</i>	1615-1898
02.01.04.04.01.	Entrades i sortides generals	1615-1852
02.01.04.04.02.	Despeses de cuina	s. XVIII-1821
02.01.04.04.03.	Correspondència	1777-1832
02.01.04.04.99.	Documents pendents de classificar	1644-1898
02.01.05.	Correspondència	1493-1932
02.01.05.01.	<i>Correspondència General</i>	1493-1932
02.01.05.02.	<i>Correspondència amb Roma</i>	1610-1881
02.01.05.03.	<i>Correspondència i administració de Solsona</i>	1878-1896
02.01.06.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1679-1775
02.01.07.	Administració jurisdiccional	1724-1867
02.01.08.	Resolució de conflictes	s. XVII-1878
02.01.09.	Institucions religioses i civils	s. XVI-1807
02.01.09.01.	<i>Col·legi Major de Sant Climent de Bolonya</i>	s. XVI-1701
02.01.09.02.	<i>Universitat de Cervera</i>	1749-1807
02.01.09.03.	<i>Seminari Tridentí</i>	1641-1806
02.01.10.	Disposicions autoritats	1463-1935
02.01.10.01.	<i>Disposicions emeses</i>	1743-1865
02.01.10.02.	<i>Disposicions rebudes</i>	1463-1965
02.01.10.99.	<i>Disposicions pendents de classificar</i>	1688-1805
02.01.11.	Estadístiques i censos	1764-1857
02.01.11.01.	<i>Actes episcopals</i>	1790-1793
02.01.11.02.	<i>Disposicions d'autoritats</i>	1792
02.01.11.03.	<i>Relacions de dades, informes i certificats</i>	1764-1857
02.01.11.04.	<i>Correspondència</i>	1764-1813
02.01.12.	Beneficis eclesiàstics	1363-s. XIX
02.01.12.01.	<i>Actes episcopals</i>	1468-1850
02.01.12.02.	<i>Fundacions, extincions i administració</i>	s. XV-s. XIX
02.01.12.03.	<i>Administració econòmica</i>	1491-1875
02.01.12.04.	<i>Correspondència</i>	1690-1818
02.01.12.05.	<i>Disposicions de les autoritats</i>	1606-1860
02.01.12.06.	<i>Testaments</i>	1600-1899
02.01.12.07.	<i>Plets</i>	1813
02.01.12.99.	<i>Documents diversos pendents de classificar</i>	1363-1886

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
02.01.13.	Processos	1497-1900
02.01.13.01.	<i>Processos amb institucions</i>	1504-1900
02.01.13.02.	<i>Processos amb particulars</i>	1497-1896
02.01.13.03.	<i>Al·legacions jurídiques</i>	1595-1852
02.01.99.	Documents pendents de classificar	1519-1900
02.01.99.01.	<i>Donatius, almoines i subscripcions</i>	1860-1897
02.01.99.02.	<i>Catecismes, conferències morals i sermons</i>	1681-1852
02.01.99.03.	<i>Fàbrica de la catedral i del Palau episcopal</i>	1581-1900
02.01.99.04.	<i>Herències de confiança</i>	1862-1898
02.01.99.05.	<i>Memorials i al·legacions</i>	1519-1885
02.01.99.06.	<i>Episcopologi ausetà</i>	1566-1901
02.01.99.07.	<i>Col·leccions de documents</i>	1634-1936
02.01.99.99.	<i>Pendents de classificar</i>	1751-1899
02.02.	Deganat-Arxioprestat de l'Oficialat	1164-1912
02.02.01.	Col·leccions històriques	1399-1854
02.02.02.	Actes Episcopals	1594-1807
02.02.03.	Administració econòmica	1450-1847
02.02.04.	Correspondència	1609-1833
02.02.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	s. XVII-1866
02.02.06.	Administració jurisdiccional	1164-1830
02.02.07.	Resolució de Conflictes	1629-1801
02.02.08.	Oficialat de Vic	1859-1912
02.02.08.02.	<i>Actes Episcopals</i>	1863
02.02.08.03.	<i>Administració econòmica</i>	1860-1912
02.02.08.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1860-1912
02.02.08.03.02.	<i>Comptes, rebuts i informes</i>	1869-1886
02.02.08.05.	<i>Documentació relativa al funcionament quotidià</i>	1859-1884
02.02.09.	Arxioprestat de Moià	1861-1912
02.02.09.03.	<i>Administració econòmica</i>	1861-1912
02.02.09.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1861-1912
02.02.10.	Arxioprestat d'Olost	1857-1912
02.02.10.03.	<i>Administració econòmica</i>	1861-1912
02.02.10.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1861-1912
02.02.10.04.	<i>Correspondència</i>	1857-1865
02.02.11.	Arxioprestat de Sant Hilari Sacalm	1859-1912
02.02.11.03.	<i>Administració econòmica</i>	1862-1912
02.02.11.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1862-1912
02.02.11.04.	<i>Correspondència</i>	1859-1863
02.02.12.	Arxioprestat de Torelló	1855-1912
02.02.12.03.	<i>Administració econòmica</i>	1860-1912
02.02.12.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1862-1912
02.02.12.04.	<i>Correspondència</i>	1855
02.02.12.05.	<i>Documentació relativa al funcionament quotidià</i>	1855
02.03.	Deganat-Arxioprestat dels Prats de Rei-Calaf	1593-1912
02.03.01.	Col·leccions històriques	1638-1817
02.03.02.	Actes Episcopals	1593-1779
02.03.03.	Administració econòmica	s. XVII-1912
02.03.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1862-1912
02.03.03.02.	<i>Comptes, rebuts i informes</i>	s. XVII-1790
02.03.04.	Correspondència	1608-1822
02.03.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1677-1799
02.03.06.	Administració jurisdiccional	1687-1797
02.03.07.	Resolució de Conflictes	1710-1774
02.04.	Deganat-Arxioprestat d'Igualada	1689-1912
02.04.01.	Col·leccions històriques	1891

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
02.04.03.	Administració econòmica	s. XVIII-1912
02.04.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1860-1912
02.04.03.02.	<i>Comptes, rebuts i informes</i>	s. XVIII-s. XIX
02.04.04.	Correspondència	1689-1896
02.04.06.	Administració jurisdiccional	1816
02.04.07.	Resolució de Conflictes	1719-1791
02.05.	Deganat-Arxiprestat de Manresa	1246-1912
02.05.01.	Col·leccions històriques	1796-1892
02.05.02.	Actes Episcopals	1602-1799
02.05.03.	Administració econòmica	1627-1912
02.05.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1860-1912
02.05.03.02.	<i>Comptes, rebuts i informes</i>	1627-1879
02.05.04.	Correspondència	1684-1896
02.05.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1721-s. XIX
02.05.06.	Administració jurisdiccional	1246-1874
02.05.07.	Resolució de Conflictes	1618-1810
02.05.08.	Santa Maria de la Seu de Manresa	s. XV-1895
02.05.08.01.	<i>Col·leccions històriques</i>	1600-1886
02.05.08.02.	<i>Actes Episcopals</i>	1624-1817
02.05.08.03.	<i>Administració econòmica (1401-1895)</i>	s. XV-1895
02.05.08.04.	<i>Correspondència (1672-1894)</i>	1672-1894
02.05.08.05.	<i>Documentació relativa al funcionament quotidià</i>	s. XV-1890
02.05.08.06.	<i>Administració jurisdiccional</i>	s. XV-1854
02.05.08.07.	<i>Resolució de conflictes</i>	1422-1894
02.06.	Deganat-Arxiprestat de Ripoll	1312-1993
02.06.01.	Col·leccions històriques	1312-1482
02.06.02.	Actes Episcopals	1598-1794
02.06.03.	Administració econòmica	1684-1832
02.06.04.	Correspondència	1605-1879
02.06.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	s. XVIII-1848
02.06.06.	Administració jurisdiccional	1587-1883
02.06.07.	Resolució de conflictes	1602-1786
02.06.08.	Arxiprestat de Ripoll	1846-1993
02.06.08.01.	<i>Col·leccions històriques</i>	1846-1993
02.06.08.01.01.	Restauració del Monestir de Ripoll	1846-1993
02.06.08.01.01.01.	<i>Projecte de restauració</i>	1846-1900
02.06.08.01.01.02.	<i>Actes episcopals</i>	1873-1893
02.06.08.01.01.03.	<i>Administració econòmica</i>	1881-1899
02.06.08.01.01.04.	<i>Correspondència</i>	1883-1898
02.06.08.01.01.05.	<i>Administració jurisdiccional</i>	1893
02.06.08.01.01.06.	<i>Monografies i reculls literaris</i>	1878-1993
02.06.08.01.01.07.	<i>Resolució de conflictes</i>	1891-1893
02.06.08.03.	Administració econòmica	1862-1912
02.06.08.03.01.	Comptes del culte	1862-1912
02.06.08.04.	Correspondència	1879
02.06.08.06.	Administració jurisdiccional	1881-1883
02.06.09.	Arxiprestat de Sant Joan de les Abadesses	1862-1912
02.06.09.03.	Administració econòmica	1862-1912
02.06.09.03.01.	Comptes del culte	1862-1912
02.07.	Deganat de Santa Coloma de Queralt	1351-1912
02.07.02.	Actes Episcopals	1784
02.07.03.	Administració econòmica	1564-1790
02.07.03.01.	<i>Comptes del culte</i>	1861-1912
02.07.03.02.	<i>Comptes, rebuts i informes</i>	1564-1790
02.07.04.	Correspondència	1685-1853

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
02.07.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1351-s. XIX
02.07.06.	Administració jurisdiccional	1685-1797
02.07.07.	Resolució de Conflictes	1685-1853
03.	Baronies de la Mitra	911-1936
03.01.	Administració General de les Baronies	1315- s. XIX
03.01.02.	Capbreus administratius	1712-s. XVIII
03.01.03.	Llevadors	1691-1848
03.01.04.	Estat dels dominis	1592- s. XIX
03.01.05.	Llibres de comptes	s. XVIII-1828
03.01.06.	Escriitures notariales	1315-1815
03.01.07.	Comptes	1400-1834
03.01.08.	Notes i esborranys	1596-1855
03.01.09.	Correspondència	1679-1742
03.01.10.	Plets	s. XV-1853
03.01.11.	Nomenaments	1541-1816
03.02.	Vic i parròquies foranes (termes de Gurb, Santa Eulàlia de Riuprimer, el Brull, Voltregà i Aiguafreda)	961-1930
03.02.01.	Capbreus notariales	1319-1795
03.02.02.	Capbreus administratius	1336-s. XVIII
03.02.03.	Llevadors	1633-s. XIX
03.02.04.	Estat dels dominis	961-s. XIX
03.02.05.	Llibres de comptes	1756-1775
03.02.06.	Escriitures notariales	1407-1860
03.02.07.	Comptes	1600-1837
03.02.08.	Notes i esborranys	s. XVI-1930
03.02.09.	Correspondència	s. XVII-1832
03.02.10.	Plets	1595-1893
03.02.11.	Nomenaments	1669-1736
03.03.	Termes i castells d'Artés, Sallent i Castellnou de Bages i vila de Santpedor	s. XIII-s. XIX
03.03.01.	Capbreus notariales	1431-1796
03.03.02.	Capbreus administratius	1377-s. XVIII
03.03.03.	Llevadors	1710-1852
03.03.04.	Estat dels dominis	s. XII- s. XIX
03.03.05.	Llibres de comptes	1581-1814
03.03.06.	Escriitures notariales	1559-1841
03.03.07.	Comptes	s. XVII-1815
03.03.08.	Notes i esborranys	s. XVII-1841
03.03.09.	Correspondència	1687-1843
03.03.10.	Plets	1657-1834
03.04.	Terme de Santa Maria de l'Estany	1405-s. XIX
03.04.01.	Capbreus notariales	1454-1753
03.04.02.	Capbreus administratius	s. XVIII
03.04.03.	Llevadors	1666-1841
03.04.04.	Estat dels dominis	1478-s. XVIII
03.04.05.	Llibres de comptes	1666-1760
03.04.06.	Escriitures notariales	1415
03.04.07.	Comptes	1686-s. XVIII
03.04.08.	Notes i esborranys	s. XIX
03.05.	Terme i vila de Caldes de Montbui	1210-s. XIX
03.05.01.	Capbreus notariales	1353-s. XVIII
03.05.02.	Capbreus administratius	1353-1758
03.05.03.	Llevadors	s. XVIII-1841
03.05.04.	Estat dels dominis	1478-1485
03.05.05.	Llibres de comptes	1690-1786

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
03.05.06.	Esriptures notarials	1210-1851
03.05.07.	Comptes	s. XVII-1826
03.05.08.	Notes i esborranys	s. XVII-s. XIX
03.05.09.	Correspondència	s. XVII-1780
03.05.10.	Plets	1551-1807
03.06.	Terme i vila de Cervera i Nalec	1318-s. XIX
03.06.01.	Capbreus notarials	1425-1832
03.06.02.	Capbreus administratius	s. XVII-s. XVIII
03.06.03.	Llevadors	s. XVII-1850
03.06.04.	Estat dels dominis	s. XVII-XIX
03.06.06.	Esriptures notarials	1318-1809
03.06.07.	Comptes	s. XVII-1815
03.06.08.	Notes i esborranys	1435-1821
03.06.09.	Correspondència	1684-1842
03.06.10.	Plets	1671-1787
03.07	Terme i castell de Meda	1580-1592
03.07.10.	Plets	1580-1592
03.08.	Termes i castells de Lluçà, Calaf i Montlleó	1602-s. XVIII
03.08.06.	Esriptures notarials	1618-1694
03.08.08.	Notes i esborranys	1602
03.08.09.	Correspondència	1788
03.08.10.	Plets	s. XVII-s. XVIII
03.09.	Tarragona (horta de)	1578-1804
03.09.02.	Capbreus administratius	1637-1652
03.09.03.	Llevadors	1692-1737
03.09.04.	Estat dels dominis	s. XVIII
03.09.06.	Esriptures notarials	1696-s. XVIII
03.09.07.	Comptes	1754-1787
03.09.08.	Notes i esborranys	1578-s. XVIII
03.09.09.	Correspondència	1692-1804
03.09.10.	Plets	1676-1677
03.10.	Beneficis eclesiàstics (1425-s. XIX)	1425-s. XIX
03.10.01.	Capbreus notarials	1425-1791
03.10.02.	Capbreus administratius	1449-s. XVIII
03.10.03.	Llevadors	1769-1852
03.10.04.	Estat dels dominis	s. XVIII-1827
03.10.06.	Esriptures notarials	1704-s. XIX
03.10.07.	Comptes	1542
03.10.10.	Plets	1488-s. XIX
03.11.	Pergamins	911-1936
50.	Arxiu de la Pabordia, capítol de canonges i Cameraria de Manresa (subfons)	1314-1833
50.01.	Pabordia de Manresa	1314-1833
50.01.03.	Administració econòmica	1567-1833
50.01.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1492-1600
50.01.06.	Administració jurisdiccional	1314-1832
50.01.07.	Resolució de Conflictes	s. XVIII
50.02.	Capítol de canonges de Manresa	1829
50.02.05.	Documentació relativa al funcionament quotidià	1829
50.03.	Cameraria de Manresa	1626-s. XIX
50.01.03.	Administració econòmica	1685-1691
50.01.06.	Administració jurisdiccional	1626-s. XIX
51.	Arxiu de Santa Maria de Ripoll (subfons)	s. XV-1835
51.01.	Abadia	s. XV-1835
51.01.02.	Capbreus administratius	s. XVIII

Inventari sumari de l'Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

Codi	Sèrie	Cronologia
51.01.03.	Llevadors	1764-1834
51.01.04.	Nomenaments	1756-1817
51.01.06.	Esriptures notarials	s. XVIII
51.01.07.	Comptes	1833-1835
51.01.10.	Resolució de conflictes	s. XV-1832
51.02.	Cameraria	1832-1835
51.02.07.	Comptes	1832-1835
51.03.	Almoina	1612-1835
51.03.01.	Capbreus notarials	1612-1833
51.03.02.	Capbreus administratius	1835
51.03.03.	Llevadors	1816-1835
51.03.05.	Llibres de comptes	1832-1835
51.03.06.	Esriptures notarials	1700-1832
51.03.07.	Comptes	1832-1835
51.03.09.	Correspondència	1832-1835
51.03.10.	Resolució de conflictes	1693-1835
51.04.	Pabordia d'Age	1689-1835
51.04.01.	Capbreus notarials	1628-1705
51.04.02.	Capbreus administratius	1722-1782
51.04.03.	Llevadors	1711-1833
51.04.06.	Esriptures notarials	1761-1834
51.04.07.	Comptes	1768-1835
51.04.08.	Notes i esborranys	1760-1835
51.04.09.	Correspondència	1792-1835
51.04.10.	Resolució de conflictes	1689-1832
51.05.	Infermeria i Dispensa major	1727-1816
51.05.06.	Esriptures notarials	1727
51.05.08.	Notes i esborranys	1816

Notes

- 1 Vegeu VILAMALA SALVANS, Jordi. *Els arxius històrics diocesans de Catalunya. Anàlisi i proposta d'organització*. Vè mestratge d'Arxivística UAB-AAC, Barcelona, 2003 (inèdit). Val a dir que en aquest article hem incorporat, en la mesura que ha estat possible, les observacions que va fer el tribunal que va jutjar el treball de mestratge i que estava format per Joan Boadas, president de l'Associació d'Arxivers de Catalunya, i pels doctors Laureà Pagarolas i Pere Puig, a qui restem agraïts.
- 2 El *Codi de dret canònic* vigent, canón 491, §2. diu: "*Que procuri també el Bisbe diocesà que a la diòcesi hi hagi un arxiu històric i hi siguin guardats amb diligència i ordenats sistemàticament els documents que tenen valor històric*". *Codi de dret canònic* (ed. catalana comentada a cura de BAJET, Eduard; DALMAU, Bernabé; OLEART, Oriol). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983, canón 491, §2., pàg. 306.
- 3 Tarragona és la metròpolis de les diòcesis catalanes englobades dins de l'Arxidiòcesi de Tarragona. Des de 1964, el bisbat de Barcelona fou creat arquebisbat, esdevenint exempt de la jurisdicció de l'arquebisbat de Tarragona i trencant-se la unitat pastoral de les diòcesis catalanes.
- 4 Per a la definició del terme "diòcesi" hem utilitzat les següents referències: *Código de Derecho Canónico y legislación complementaria* [texto latino y versión castellana, con

jurisprudencia y comentarios a cargo de MÍGUELES DOMÍNGUEZ, Lorenzo; ALONSO MORÁN, Sabino; CABREROS DE ANTA, Marcelino). Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos, 1947, 2a ed. (BAC; Sección II; Teología y Cánones; 7), cànon 215, §1., pàg. 88; *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 369, pàg. 239; CORTS I BLAY, Ramon; GALTÉS I PUJOL, Joan; MANENT, Albert (dirs.). *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Ed. Claret, 1998. vol. 1, pàg. 311, i *Hiperenciclopèdia*, a <<http://www.grec.net/cgibin/hecccl2.pgm?NDCHEC=0176393&PGMORI=A>> [darrera consulta: juny de 2004].

- 5 Per a la definició del terme “bisbe” hem utilitzat les següents referències: *Código de Derecho Canónico...*, Op. cit., cànon 319, §1. i §2., pàg. 130; *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 375, §1. i §2., pàg. 243; CORTS; GALTÉS; MANENT (dirs.). *Diccionari d'història eclesiàstica...*, Op. cit., vol. 1, pàg. 311, i *Hiperenciclopèdia*, a <<http://www.grec.net/cgibin/hecccl2.pgm?NDCHEC=0084750&PGMORI=A>> [darrera consulta: juny de 2004].
- 6 Per a la definició del terme “arxiu diocesà”, hem utilitzat les següents referències: *Código de Derecho Canónico...*, Op. cit., cànon 375, §1., pàg. 148; *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 486, §1. i §2., pàg. 304, i cànon 491, §2., pàg. 306; CORTS; GALTÉS; MANENT (dirs.). *Diccionari d'història eclesiàstica...*, Op. cit., vol. 1, pàg. 138, i *Hiperenciclopèdia*, a <<http://www.grec.net/cgibin/hecccl2.pgm?NDCHEC=0160867&PGMORI=A>> [darrera consulta: juny de 2004]. Val a dir que el *Codi de dret canònic*, tant a l'edició de 1917 com a l'edició actual, pel mot “arxiu” fa més referència a l'espai i a la manera com cal guardar els documents, mentre que el *Diccionari d'història de Catalunya* i la *Hiperenciclopèdia* fan més referència als documents en si.
- 7 *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 431, §1., §2. i §3., i 432, §1. i §2., pàgs. 274-275.
- 8 El 15 juny de 2004, la Santa Seu ha dividit l'arquebisbat de Barcelona en tres territoris o bisbats: bisbat de Barcelona, bisbat de Terrassa i bisbat de Sant Feliu de Llobregat.
- 9 *Código de Derecho Canónico...*, Op. cit., cànon 391, §1.
- 10 *Codi de dret canònic...*, Op. cit., comentari al cànon 469, pàg. 296.
- 11 *Codi de dret canònic...*, Op. cit., pàgs. 304-306.
- 12 A banda dels citats, cal destacar els canons 482 a 485, que s'ocupen dels oficis de canceller i notari. Hi ha, també, altres canons que fan referència de manera indirecta a l'arxiu, com ara el 1.283, que determina l'obligatorietat dels administradors dels béns temporals de l'Església de fer un inventari abans d'iniciar la seva funció. També parlen indirectament de l'arxiu els canons 1.133 i el 1.139.
- 13 El Secretariat d'Arxivers Eclesiàstics es va constituir el juny de 1973; l'organisme va sorgir dels Arxivers Eclesiàstics del sector Catalunya-València-Balears –constituïts el juliol de 1972– per suggeriment de la Conferència Episcopal de la Tarraconense, que creia que el Secretariat permetria treballar més eficaçment per la salvaguarda del patrimoni documental.
- 14 CONFERÈNCIA EPISCOPAL TARRACONENSE. *Decret sobre conservació i defensa del patrimoni documental de l'Església a Catalunya*, 20 de gener de 1975.
- 15 *Reglamento de los archivos eclesiásticos españoles*. León: Junta Nacional del Tesoro Documental y Bibliográfico de la Iglesia Española; Asociación Española de Archiveros Eclesiásticos.
- 16 Segons ens va informar Josep Maria Martí i Bonet, director de l'Arxiu Diocesà de Barcelona, s'està treballant per revisar i millorar la versió de 1976 del *Reglamento de Archivos eclesiásticos españoles*.

- 17 *Pontificia comisión para los bienes culturales de la Iglesia. La función pastoral de los archivos eclesiásticos*, Ciutat del Vaticà. Ed. per l'Asociación de archiveros de la Iglesia en España, 2 de febrer de 1997.
- 18 La informació per redactar l'apartat de legislació civil ha estat extreta de *Legislació sobre patrimoni cultural*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1995, llevat dels casos específics que van citats en nota.
- 19 Llei orgànica 4/1979, art. 9.5 i 9.6 i art. 11.7, dins de <<http://www.parlament-cat.es/estatut.htm#tit1>> [darrera consulta: juny de 2004].
- 20 Aquest Reial Decret va ser modificat pel Reial Decret 64/1994, de 21 de gener, publicat al BOE, 02/03/1994, a causa de la sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, per la demanda que van interposar algunes comunitats autònomes sobre la competència estatal per legislar en matèria de patrimoni històric i, en particular, per legislar sobre les potestats de declaració de béns d'interès cultural.
- 21 Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'Arxius i documents (DOGC, núm. 3.437, de 24.7.2001).
- 22 "Una comissió mixta entre l'Administració de la Generalitat i l'Església catòlica ha d'establir el marc de col·laboració i coordinació entre les dues institucions i fer-ne el seguiment".
- 23 Llei 10/2001, d'Arxius i documents..., Cit., tít. II, cap. II, arts. 14 i 15.
- 24 Llei 10/2001, d'Arxius i documents..., Cit., tít. III, cap. II, art. 20 g.
- 25 Llei 10/2001, d'Arxius i documents..., Cit., tít. III, cap. I, art. 17 c.
- 26 Llei 10/2001, d'Arxius i documents..., Cit., tít. III, cap. I, art. 19 b, disposició tercera.
- 27 Vegeu FERNÁNDEZ CATÓN, José María. *El patrimonio cultural de la Iglesia en España y los acuerdos entre el Estado español y la Santa Sede*. León: Centro de estudios e investigación «San Isidoro»; Archivo Histórico Diocesano, 1980, pàg. 12.
- 28 FERNÁNDEZ CATÓN. *El patrimonio cultural de la Iglesia...*, Op. cit., pàg. 16.
- 29 Vegeu VILAMALA SALVANS. *Els arxius històrics diocesans...*, Op. cit., cap. 3, pàgs. 53-124.
- 30 ISAD(G): *Norma Internacional de Descripció Arxivística* (versió catalana a cura de MATAS, Josep; RUFÍ, Jaume). Barcelona: Associació d'Arxivers de Catalunya; Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2001, 2a ed.
- 31 Per realitzar l'anàlisi dels fons diocesans vam utilitzar, bàsicament, els instruments individuals publicats per cada centre i, a nivell general per a tots els arxius, els següents instruments: CORTS; GALTÉS; MANENT (dirs.). *Diccionari d'història eclesiàstica...*, Op. cit., 3 vol.; *Guia dels Arxius Eclesiàstics de Catalunya - València - Balears*. Barcelona: Publicacions de l'Arxiu Capitular, 1978 (Sèrie I; Catàlegs); *Guia dels arxius històrics de Catalunya*. 7. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1998; *Guía de los archivos de la Iglesia en España. Instrumentos informáticos de consulta de los Archivos de la Iglesia en España*. Barcelona: Arxiu Diocesà de Barcelona-Archiveros de la Iglesia en España, 2001, 2 CD; MARTÍ I BONET, Josep M. "Els arxius diocesans de Catalunya". *Lligall*, Barcelona, 1987, núm. 1 (1988), pàgs. 73-79; <<http://cultura.gencat.net/arxius>> i <<http://www.grec.net>>.
- 32 Vegeu la nota anterior.
- 33 L'Arxiu Diocesà de Girona, pel fet de ser un fons en el qual s'ha intervingut de manera regular, ha conservat, en més o menys mesura, l'ordre original de la documentació, fet que ha permès als seus responsables conservar i aplicar un quadre de classificació orgànic al fons de la institució i anar descrivint les sèries cada cop amb major

detall, tasca portada a terme especialment des de l'any 1981. El quadre respon a l'estructura administrativa del bisbat. Aquest esquema orgànic inclou cada sèrie dins de l'organisme diocesà que l'ha generat i, malgrat la seva indiscutible correcció, presenta els inconvenients de tot quadre de classificació que reproduïx l'estructura de l'organisme. Malgrat tot, l'Arxiu Diocesà de Girona té el mèrit d'haver sabut conservar l'estructura orgànica en el seu fons secular, exceptuant el cas particular dels "Pergamins", comú a la resta d'arxius diocesans catalans, i de ser l'arxiu diocesà català que més instruments de descripció ha posat al servei de l'usuari. La prova, els més de vint mil documents catalogats i operatius en format digital que hi ha a disposició del públic. MARQUÈS I PLANAGUMÀ, Josep M.; TRIJUEQUE I FONALLERAS, Pere. *Arxiu Diocesà de Girona. Repertori General* (CD). Girona: Diputació de Girona, DL 2002.

- 34 Vegeu l'instrument de descripció i consulta en línia de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic (ABEV), a <www.abev.net> [darrera consulta: juny de 2004]. Aquest instrument és el resultat de la revisió de l'instrument de descripció elaborat entre 1912 i 1918.
- 35 Vegeu VILAMALA SALVANS. *Els arxius històrics diocesans...*, Op. cit., cap. 3, pàgs. 128-129.
- 36 ISAD(G): *Norma Internacional de Descripció...*, Op. cit.
- 37 ISAAR(CPF): *Norma Internacional per a registres d'Autoritat Arxivística d'Organismes, Persones i Famílies* (versió catalana preparada per RUFÍ I PAGÈS, Jaume, amb l'assessorament de MATAS I BALAGUER, Josep; PAGAROLAS I SABATÉ, Laureà). Barcelona: Associació d'Arxivers de Catalunya; Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1996.
- 38 El projecte reorganització i informatització de l'AEV es va portar a terme dins del *Projecte de reorganització i informatització dels fons de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic* (ABEV), executat per la Diputació de Barcelona entre octubre de 1998 i març de 2003; en finalitzar el projecte de la Diputació no s'havia conclòs la revisió del fons de l'AEV. Aquest article està dedicat a totes les persones que van intervenir en el projecte de reorganització, restauració i informatització de l'ABEV, i molt especialment al seu coordinador, Rafel Ginebra i Molins, i a la tècnica superior arxivera, Anna Maria de Rocafiguera i Garcia, amb qui vaig tenir l'honor de compartir l'experiència de reorganitzar un dels centres més importants i rics del nostre país.
- 39 Després de la intervenció realitzada pels tècnics de la Diputació de Barcelona a l'AEV es va fer un càlcul del tant per cent que s'havia destruït a l'incendi de 1936. Les xifres finals són que dels 926 lligalls que hi ha descrits al catàleg de 1912-1918, se n'han conservat 860 (92,9%) i se n'han perdut 66 (7,1%). Aquestes xifres contrasten amb el 75% del fons que des de 1936 s'afirmava que s'havia perdut. Una qüestió diferent és l'estat de conservació en què han arribat els lligalls que no s'han destruït. Vegeu VILAMALA SALVANS. *Els arxius històrics diocesans...*, Op. cit., Apèndix 6.3., pàgs. 186-187.
- 40 Els pergamins de la Mensa Episcopal o Arxiu Episcopal de Vic van quedar molt malmesos després de l'incendi de 1936. Durant el *Projecte de reorganització...*, es va procedir a la identificació i la restauració dels pergamins. En total, 1.628 pergamins, 1.294 dels quals, a juny de 2004, han estat restaurats.
- 41 Roc d'Olzinelles i de Miquel (Igualada, 1784-Oceja, Cerdanya, 1835). Erudit i monjo arxiver del monestir de Ripoll. Estudià a Sant Pau del Camp, de Barcelona, d'on fou professor el 1800-03. Havent tornat a Ripoll, fou nomenat paborde d'Aja i arxiver del monestir. Publicà un treball polèmic, en castellà, contra el projecte de constitució religiosa de Juan Antonio Llorente (1822) i el *Cristiano pacífico* (1835), amb el pseudònim de "Sebastián Driala". Adquirí anomenada pel seu intens treball en l'ordenació de l'arxiu del monestir de Ripoll, pels seus apunts històrics manuscrits (guardats en part a l'AEV i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó) i pel seu carteig sobre temes d'història amb

Pròsper de Bofarull, amb el canonge de Vic Jaume Ripoll i amb els historiadors La Caxal, continuador de l'*España Sagrada*, i Jaume Villanueva. Tota aquesta obra ha restat inèdita. La destrucció de Ripoll el 1835 fou causa de la seva fugida a Oceja, on morí. <<http://www.grec.net/cgi-bin/hecc12.pgm?NDCHEC=0047304&PGMORI=A>> [darrera consulta: juny de 2004].

- 42 Vegeu l'Inventari sumari de l'AEV a l'apèndix o a <www.abev.net> [darrera consulta: juny de 2004].
- 43 De fet, les divisions són 14, perquè les sèries acabades amb el codi .99 ("Documents pendents de revisió") són aquelles que no ha estat possible revisar durant el *Projecte de reorganització i informatització...* Això no obsta perquè en un futur, un cop classificats, aquests documents s'incloguin a les sèries que correspongui.
- 44 Vegeu nota 42.
- 45 Vegeu nota 42.
- 46 Vegeu nota 42.
- 47 *Reglamento de los archivos eclesásticos...*, Op. cit.
- 48 *La función pastoral de los archivos eclesiásticos...*, Op. cit.
- 49 *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 137, §1., pàg. 100.
- 50 *Codi de dret canònic...*, Op. cit., cànon 138, pàg. 101.
- 51 Segons la Llei 10/2001, d'Arxius i documents..., Cit., tít. II, cap. II, art. 13 e), els titulars de documents privats integrants del patrimoni documental no poden eliminar documents "sense autorització prèvia de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental, excepte en els supòsits en què per reglament s'estableixi un altre procediment", fet que haurà de tenir en compte el SDA, tant per aquest cas concret com en el compliment de la legislació vigent per a la resta de decisions que prengui per a l'aplicació del SGDD.
- 52 En aquesta línia, és molt interessant l'experiència que s'està portant al Bizkaiako Elizaren Histori Arkibua (Arxiu Històric Eclesiàstic de Biscaia), on s'ha creat un Servei diocesà d'arxius que aplica les línies que proposem. Vegeu BARROSO ARAHUETES, Anabella. "El Servicio Diocesano de Archivos: hacia la creación de un sistema de gestión integral de archivos en la diócesis de Bilbao". *Lligall*, Barcelona, 2002, núm. 19, pàgs. 143-163. Agraïm a Anabella Barroso l'atenció que ens ha dispensat i les opinions i els consells rebuts arran de les nostres consultes.

strictly diocese-related documentation (i.e. documents produced and received by the diocese administration in the performance of its activities, that is, for the diocesan curias), but also to all documentation generated from other administrations related to the dioceses that, in one way or another, become part of the collections under custody in the historic diocesan archives of Catalonia.